

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3618

[Total No. of Pages : 4

[6537]-112

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-201-IKS : Decisive Battles of Indian Military History
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question (any Five) :

[5 × 2 = 10]

- a) Write the Significance of first Battle of Panipat in Indian Context.
- b) State the causes of First Battle of Panipat.
- c) Explain the causes of Third Battle of Panipat.
- d) State the causes of First Battle of Tarain.
- e) Write the causes of the Second Battle of Tarain.
- f) Analysis of the Causes of Defeat of Prithviraj Chauhan.

Q2) Answer the following question (any Two) :

[2 × 4 = 8]

- a) State the causes of Defeat of Porus.
- b) Write the Significance of the Third Battle of Panipat in Indian Context.
- c) State the causes of Defeat of Sultan.

Q3) Answer the following question (any One) :

[1 × 7 = 7]

- a) State the Causes of Battle of Jhelum
- b) Explain in detail First Battle of Panipat

P.T.O.

Q4) Write short notes (any Two) :

[2 × 5 = 10]

- a) Third Battle of Panipat
- b) Battle of Jhelum
- c) Battle of Tarain

Total No. of Questions : 4]

PE-3618

[6537]-112

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-201-IKS : Decisive Battles of Indian Military History

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [5 × 2 = 10]
अ) भारताच्या संदर्भात पानिपतच्या पहिल्या लढाईचे महत्त्व लिहा.
ब) पानिपतच्या पहिल्या लढाईची कारणे सांगा.
क) पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईची कारणे स्पष्ट करा.
ड) तराईनच्या पहिल्या लढाईची कारणे सांगा.
इ) तराईनच्या दुसऱ्या लढाईची कारणे लिहा.
फ) राजे पृथ्वीराज चौहान यांच्या पराभवाच्या कारणांचे विश्लेषण करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 4 = 8]
अ) राजा पौरसच्या पराभवाची कारणे सांगा.
ब) भारताच्या संदर्भात पानिपतच्या तिसऱ्या युद्धाचे महत्त्व लिहा.
क) सुलतानच्या पराभवाची कारणे सांगा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [1 × 7 = 7]
अ) झेलमच्या लढाईची कारणे सांगा.
ब) पानिपतची पहिली लढाई सविस्तर सांगा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :

[2 × 5 = 10]

अ) पानिपतची तिसरी लढाई

ब) झेलमची लढाई

क) तराईनची लढाई

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3619

[Total No. of Pages : 4

[6537]-113

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO - 201 IKS : Economics of Kautilya

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in one and two sentence each. (Any four) [8]

- a) Which sector was the backbone of the economy during Kautilya's era?
- b) Which book was written by Kautilya?
- c) Which currency was used in Kautilya period?
- d) What is colony?
- e) What was Kautilya's birth name?
- f) Write the two businesses during Kautilya's era.

Q2) Answer to the following questions in about 100 words. (Any two) [12]

- a) Explain the sources of public revenue during Kautilya's period.
- b) Describe the nature of agricultural business during Kautilya's era.
- c) Explain the role of Kautilya as an economist.

Q3) Answer the following questions in about 200 words. (Any one) [10]

- a) Describe the economy during Kautilya's era.
- b) Explain the approach on monetary system of Kautilya.

P.T.O.

Q4) Write short notes (Any one)

[5]

- a) Social life of Kautilya's period.
- b) Nature of trade during Kautilya's era.

Total No. of Questions : 4]

PE-3619

[6537]-113

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO - 201 IKS : Economics of Koutilya

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात लिहा. (कोणतेही चार) [8]

- अ) कौटिल्याच्या काळात कोणत्या क्षेत्राला अर्थव्यवस्थेचा कणा म्हटले जात असे?
ब) कौटिल्याने कोणता ग्रंथ लिहला?
क) कौटिल्याच्या काळात कोणते चलन वापरले जात असे?
ड) वसाहत म्हणजे काय?
इ) कौटिल्याचे जन्मनाव काय होते?
फ) कौटिल्य कालीन दोन व्यवसायांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) कौटिल्य कालीन सार्वजनिक महसुलाचे स्रोत स्पष्ट करा.
ब) कौटिल्य कालीन शेती व्यवसायाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) अर्थशास्त्रज्ञ म्हणून कौटिल्य यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) कौटिल्य कालीन अर्थ व्यवस्थेचे वर्णन करा.
ब) चलन व्यवस्थे संबंधी कौटिल्याचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणताही एक)

[5]

अ) कौटिल्य कालीन समाज जीवन.

ब) कौटिल्य कालीन व्यापाराचे स्वरूप.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3620

[Total No. of Pages : 1

[6537]-114

S.Y. B.A.

ENGLISH

**ENG - 200 IKS : Etymology of Indic Languages
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following : [10]

- a) Comment on the difference between dialect and idiolect.
- b) Discuss the relationship between Indian States and their languages.
- c) Explain the major features of Indo - European family of languages.
- d) Describe the nature and significance of multilingualism and multiculturalism in India.

Q2) Answer any two of the following : [10]

- a) Discuss the contribution of Indo - Aryan languages to India's cultural and literary heritage.
- b) Comment on the key features of the Tibeto - Burman languages.
- c) Explain the origin and historical background of the Munda languages in India.
- d) What are the key features of the Dravidian languages?

Q3) Answer any three of the following : [15]

- a) Compare and contrast the main features of Indo - Aryan and Dravidian language families.
- b) Write a brief note on Indic Languages.
- c) Explain the term fossilization of language with appropriate examples.
- d) Describe Language Acquisition.
- e) Explain the term Register with suitable examples.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE5657

[Total No. of Pages : 2

[6537]-115

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-201-IKS : Indian Geographical Knowledge

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.
- 3) Draw neat diagram wherever necessary.

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any five). **[10]**

- a) What is the main goal of the study of Indian knowledge system?
- b) Explain the difference between traditional knowledge and modern science.
- c) Write the names of the major rivers described in 'Jambudvipa'.
- d) Name the main kingdoms in Mahabharata.
- e) Write the name of observatory in Uttar Pradesh.
- f) Whose contribution to the study of Mathematics and Astronomy is considered important.
- g) Explain the role of Indian knowledge system in art and literature.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any two). **[10]**

- a) Gandhian Approach to Environment.
- b) Planets mentioned in Indian scriptures.
- c) Ancient period.

Q3) Answer the following questions in 100 words each (any two). **[15]**

- a) Explain Indian Geographical knowledge and agricultural practices.
- b) Explain the expansion of sapta khand (seven islands) and Bharat varsha.
- c) Which routes are included in ancient trade routes.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE5657

[6537]-115

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-201-IKS : Indian Geographical Knowledge

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) भारतीय ज्ञानप्रणालीच्या अभ्यासाचे मुख्य ध्येय काय आहे?
- ब) पारंपारीक ज्ञान आणि आधुनिक विज्ञान फरक स्पष्ट करा.
- क) जंबुद्विपात वर्णन केलेल्या प्रमुख नद्यांची नावे लिहा.
- ड) महाभारतातील प्रमुख राज्यांची नावे लिहा.
- इ) उत्तर प्रदेशातील वेधशाळेचे नाव लिहा.
- फ) गणित आणि खगोलशास्त्रांच्या अभ्यासात कोणाचे योगदान महत्त्वाचे मानले जाते?
- य) कला आणि साहित्य यामध्ये भारतीय ज्ञानप्रणालीची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) पर्यावरणाकडे पाहण्याचा गांधीवादी दृष्टीकोन.
- ब) भारतीय शास्त्रांमध्ये सांगितलेले ग्रह.
- क) प्राचीन कालखंड.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[15]

- अ) भारतीय भौगोलिक ज्ञान आणि कृषी पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) सप्तखंड/सप्तद्विप आणि भारत वर्ष यांचा विस्तार सांगा.
- क) प्राचीन व्यापारी मार्गात कोणते मार्ग समाविष्ट केले आहेत?

[6537]-116

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

HIN-200 IKS : हिंदी भक्ति काव्य
(2024 Pattern) (Semester - III)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 35

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर निर्देशित अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर 300 शब्दों में लिखिए।

[14]

अ) संत नामदेव का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

ब) संत कबीर के गुरु विषयक विचार स्पष्ट कीजिए।

क) सूरदास ने बालकृष्ण का वर्णन किस प्रकार किया है?

ड) “का करौ जाती का करौ पानी। राजाराम सेउ दिन राती।

मन मेरी गज जिभ्या मेरी कानी। रामरमे काटौ जम की फासी।

अनंत नाम का सीऊँ बागा। जा सीजत जम का डर भागा।

जीबना सीऊँ हौ सीऊँ ईब सीऊँ ईब सीऊँ। राम बिना हूँ कैसे जीऊँ॥”

प्रस्तुत पद के अंतर्गत कवि क्या कहना चाहते हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर 300 शब्दों में लिखिए।

[14]

अ) मीराबाई का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

ब) गोस्वामी तुलसीदास जी ने अपने आराध्य का चित्रण किस प्रकार किया है?

- क) “भला संतनका संग । खावे निजबोधन की भंग ।
 सदर आनंदमो दंग । ऐसा मंगल फकीर ॥
 ज्ञान के मैदान खड़े । समदर से आन लठे ।
 बहोतो के तखत चढे । ऐसा मंगल फकीर ॥
 किया संतनका दुमाल । मेरा तुटा बहु जंजाल ।
 ऐसा एकनाथ कंगाल । ऐसे मंगल फकीर ।
 प्रस्तुत पंक्तियों में संत एकनाथ क्या कहना चाहते हैं?
- ड) “लोभी के चित्त धन बैठे । कामिनी के चित्त काम ।
 माता के चित्त पूत बैठे । तुका के मन राम ।
 तुका दास तिनका रे । रामभजन निरास ।
 कथा बिचारे पंडित करो रे । हात पसारे आस ॥”
 प्रस्तुत पंक्तियों की व्याख्या कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर लिखिए ।

[7]

- i) नामदेव जी किस संप्रदाय के प्रमुख संत थे?

अ) सौर	आ) शैव
इ) शाक्त	ई) वारकरी
- ii) निर्गुण संत कवि किसे माना जाता है?

अ) कबीरदास	आ) सूरदास
इ) तुलसीदास	ई) मीराबाई
- iii) सूरदास के आराध्य दैवत कौन है?

अ) गणेश	आ) शंकर
इ) श्रीकृष्ण	ई) विष्णु
- iv) मीराबाई अपना सर्वस्व किसे मानती है?

अ) राणा को	आ) श्रीकृष्ण
इ) पति को	ई) पिता को
- v) इनमें से कौन सी रचना तुलसीदास की है?

अ) रामचरितमानस	आ) कबीर की साखियाँ
इ) कामायनी	ई) साकेत
- vi) संत एकनाथ का संबंध किस भारतीय राज्य से था?

अ) गुजरात	आ) महाराष्ट्र
इ) तमिलनाडु	ई) उत्तर प्रदेश
- vii) संत तुकाराम का पूरा नाम क्या था?

अ) तुकाराम रामजी दोडके	आ) तुकाराम बोलहोबा अम्बिले
इ) तुकाराम गोपीनाथ पाटील	ई) तुकाराम महादेव जाधव

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3622

[Total No. of Pages : 2

[6537]-117

S.Y. B.A.

HISTORY

**HIS-200 IKS : Historical Knowledge Production in Pre-Colonial
India**

(2024 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words : [15]

- a) How do the inscriptions of Emperor Ashoka Provide literary in sights in to pre-colonial historical period.
- b) Explain the significance of 'Adnypatra' from the prespective of historical political system.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words : [15]

- a) Explain the diversity of Historical knowledge creation by explaining the regional significance of Tungkhunia Buruji and Khyat.
- b) Give information about the historical text Torikn-e-Alfi from prespective of Indo-Persian historiography.

Q3) Write short notes any one of the following 100 words : [5]

- a) Bhimbetka cave paiting.
- b) Bakhar
- c) Nimisha

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3622

[6537]-117

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-200 IKS : Historical Knowledge Production in Pre-Colonial
India

(2024 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) सम्राट अशोकाच्या शिलेलेखातून वसाहतपूर्व काळाची सहित्यिक अंतर्दृष्टी कशी मिळते.
ब) ऐतिहासिक राजकीय व्यवस्थेच्या दृष्टीकोणातून 'आज्ञापत्रांचे महत्त्व सांगा?

प्रश्न 2) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) तुंगकचुंगिया बरुंची आणि ख्यात यांचे प्रादेशिक महत्त्व आणि ऐतिहासिक ज्ञान निर्मिती विषयी माहिती स्पष्ट करा.
ब) इंडो-पार्शियन इतिहासलेखणाच्या दृष्टिकोणातून तारिख-इ-अल्फी या ऐतिहासिक ग्रंथाची माहिती द्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप 100 शब्दांत लिहा : [5]

- अ) भीमबेटका गुहा चित्रे
ब) बखर
क) निमिष

ॐॐॐ

[6537]-118

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MAR - 200 IKS : लोककथांमधील भारतीय ज्ञानपरंपरा अभ्यासपुस्तक : निवडक
गोष्टींच्या गुहेत

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[15]

अ) लोककथांचे स्वरूप विशेष सविस्तर लिहा.

ब) लोककथेची संकल्पना स्पष्ट करून प्रमुख प्रकार सोदाहरण लिहा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[15]

अ) 'निवडक गोष्टींच्या गुहेत' या पाठ्यपुस्तकातील पौराणिक कथांचा परामर्श घ्या.

ब) 'निवडक गोष्टींच्या गुहेत' या पाठ्यपुस्तकातील 'परिकथांचा' आढावा घ्या.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका टीप 100 शब्दांत लिहा.

[5]

अ) 'बकासुराची गोष्ट'.

ब) चतुर बिरबल

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5658

[Total No. of Pages : 1

[6537]-119

S.Y. B.A.

MUS-200-IKS : MUSIC : संगीत
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर थोडक्यात लिहा.

[10]

- अ) धृपद
- ब) वीणा
- क) मृदंग/पखवाज
- ड) तंबोरा
- इ) तबला

प्र.2) 'पारंपारिक संगीत शिक्षण पद्धती आणि भारतीय ज्ञान परंपरा यांचा अन्योन्य संबंध' या विषयावर विस्ताराने लिहा.

[10]

प्र.3) भारतीय संगीताचा इतिहास या विषयावर थोडक्यात लिहा.

[7]

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा.

[8]

- अ) पं. विष्णू नारायण भातखंडे यांचे सांगीतिक योगदान
- ब) अकादमिक संगीत शिक्षण पद्धती
- क) संगीत आणि गुरुशिष्य परंपरा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3624

[Total No. of Pages : 2

[6537]-120

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY : IKS

PHL - 200 - IKS : Philosophy and Classical Indian Architecture

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in 1 or 2 sentences each. (any 5) **[10]**

- a) State the period of Chalukya dynasty.
- b) What are the various styles of architecture in ancient India?
- c) Enlist the various schools of Buddhism.
- d) What is mean by Vajrayana School?
- e) What is the meaning of word 'Mahayana'?
- f) State exact period of Gupta dynasty.
- g) What do you mean by Rock cut architectre?

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (any 2). **[10]**

- a) Give brief information about Veda period.
- b) Describe the characteristics of Pallavalas style of architecture.
- c) State historical development of Odissa style.

Q3) Answer the following question in 150 words each. (any 1) **[10]**

- a) Give an overview of Emperor Ashoka's great work in ancient Indian architecture.
- b) Fully explain the importance of Early Mahayana phase : Rock cut architecture.

Q4) Write short note. (any 1) **[5]**

- a) Emperor Ashoka
- b) Khajuraho sculpture

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3624

[6537]-120

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY : IKS

PHL - 200 - IKS : Philosophy and Classical Indian Architecture

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) चालुक्य साम्राज्याचा नेमका कार्यकाळ सांगा.
- ब) प्राचीन भारतातील स्थापत्य शैली कोण-कोणत्या आहेत?
- क) बौद्ध दर्शनाच्या संप्रदायांची यादी द्या.
- ड) 'वज्रयान' संप्रदाय म्हणजे काय?
- इ) 'महायान' या पदाचा अर्थ सांगा.
- फ) गुप्त साम्राज्याचा नेमका कार्यकाळ कोणता आहे?
- य) कोरीव शिल्प-वास्तुकला म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) वेदकाळाबद्दल थोडक्यात माहिती द्या.
- ब) पल्लव स्थापत्य शैलीची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- क) 'ओडिसा' स्थापत्य शैलीची ऐतिहासिक वाटचाल सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) सम्राट अशोककालीन महान प्राचीन भारतीय स्थापत्य शैलीचा आढावा द्या.
- ब) हीनयान पूर्वकालीन कोरीव वास्तुशिल्प स्थापत्यकलेचे महत्त्व विशद करा.

प्र.4) संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) गुप्त साम्राज्य
- ब) पट्टडकल स्थापत्यशैली

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3625

[Total No. of Pages : 2

[6537]-121

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 201 IKS : Ancient Indian Political Thoughts

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any five questions (20 words): **[10]**

- a) Explain the causes for the rise of Buddhism.
- b) State the features of the Mandala theory.
- c) What are the main advises of Buddha and Dhamma?
- d) Explain the importance of Kautilya's theory of Dandaniti.
- e) What is the 'Astang Marg'?
- f) Explain the main features of Kautilya's Saptang theory.
- g) State the four 'Aryasatya' of Buddhism.

Q2) Attempt any two questions (100 words): **[8]**

- a) Explain Kautilya's views on the king and the council of ministers.
- b) Explain the ideas of "Buddha and Dhamma".
- c) Explain the relevance of Kautilya's ideas in modern politics.

Q3) Attempt any one question (150 words): **[7]**

- a) Explain Kautilya's Mandala theory.
- b) Explain the relevance of Buddha's thoughts.

Q4) Attempt any one question (200 words): **[10]**

- a) Examine the political philosophy in Kautilya's Arthashastra.
- b) Explain reason behind declination of 'Buddhism'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3625

[6537]-121

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 201 IKS : Ancient Indian Political Thoughts

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. (20 शब्दात)

[10]

- अ) बौद्ध धर्माच्या उदयाची कारणे सांगा.
- ब) मंडल सिद्धांताची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) बुद्ध आणि धर्म (धम्म) यांचे मुख्य उपदेश कोणते आहेत?
- ड) कौटिल्याच्या दंडनीतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) अष्टांग मार्ग म्हणजे काय?
- फ) कौटिल्याच्या सप्तांग सिद्धांताचे मुख्य वैशिष्ट्ये सांगा.
- य) बौद्ध धर्मातील चार आर्यसत्ये सांगा.

प्र.2) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात)

[8]

- अ) कौटिल्याचे राजा आणि मंत्रिपरिषद विषयक विचार स्पष्ट करा.
- ब) “बुद्ध आणि धम्म” या विषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) आधुनिक राजकारणात कौटिल्याच्या विचारांची उपयुक्तता स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (150 शब्दात)

[7]

- अ) कौटिल्याचा मंडल सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) बुद्धांच्या विचारांची प्रासंगिकता स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात)

[10]

- अ) कौटिल्याचा अर्थशास्त्रातील राजकीय तत्वज्ञानाचे परीक्षण करा.
- ब) बौद्ध धर्माच्या ज्हासाची कारणे लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3626

[Total No. of Pages : 2

[6537]-122

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

PSY - 200 - IKS : Basics of Indian Psychology

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any two) **[10]**

- a) What is Indian Psychology?
- b) What is the role of meditation in Indian Psychology?
- c) How is the mind - body relationship viewed in Indian Psychology?
- d) What is meditation & what are its psychological benefits?

Q2) Answer the following question in 150 words (any one). **[7]**

- a) What is the scope of Indian psychology?
- b) Explain the sources of Indian Psychology.

Q3) Answer the following question in 300 words (any one) **[10]**

- a) Explain the position of soul & consciousness in Indian psychology.
- b) Explain in details methods of learning in Indian psychology.

Q4) Short notes (any two). **[8]**

- a) Buddhist psychology
- b) Yoga & Meditation
- c) Dharma
- d) Soul

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3626

[6537]-122

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

PSY - 200 - IKS : Basics of Indian Psychology

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) भारतीय मानसशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) भारतीय मानसशास्त्रात ध्यानाचे स्थान काय आहे?
- क) भारतीय मानसशास्त्रात मन-शरीर यांचा संबंध कसा पाहीला जातो?
- ड) ध्यान म्हणजे काय? आणि त्याचे मानसिक फायदे कोणते?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [7]

- अ) भारतीय मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय मानसशास्त्राचे स्रोत स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) भारतीय मानसशास्त्रात आत्मा आणि चैतन्य यांचे स्थान स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय मानसशास्त्रातील अध्ययनाच्या पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [8]

- अ) बौद्ध मानसशास्त्र
- ब) योग व ध्यान
- क) धर्म
- ड) आत्मा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3627

[Total No. of Pages : 2

[6537]-123

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB - 201 - IKS : Ancient Indian Administration

(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Write answers any five (in 20 words) **[10]**

- a) When was Lord Gautam Buddha born?
- b) How many and which are the main sects of Buddhism?
- c) Write the 2 names of the traditions of ancient Indian Political thought.
- d) What is meant by Chakravarti?
- e) What is Dandniti?
- f) Who is called a king?
- g) To which tradition did kautilya belong?

Q2) Write short notes any two (in 100 words). **[8]**

- a) The 'Asthang Marg' by Gautam Buddha.
- b) Features of Dhamma.
- c) Kautilya's saptanga theory.

Q3) Write answer any one (in 150 words) **[7]**

- a) Describe the four 'Arya Satya' by Gautam Buddha?
- b) Explain the concept of Kautilya's 'Dandniti'.

Q4) Write answer any one (in 200 words). **[10]**

- a) Discuss the life of Gautam Buddha.
- b) Explain the Kautilya's Mandala Theory.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3627

[6537]-123

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB - 201 - IKS : Ancient Indian Administration
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही 5 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भगवान गौतम बुद्धांचा जन्म कधी झाला?
- ब) बौद्ध धर्माचे प्रमुख किती व कोणते पंथ आहेत?
- क) प्राचीन भारतीय राजकीय विचारांच्या 2 परंपरांची नावे लिहा.
- ड) चक्रवर्ती म्हणजे काय?
- इ) दंडनीती म्हणजे काय?
- फ) राजा म्हणजे काय?
- य) कौटिल्य हा कोणत्या परंपरेचा पाईक होता?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांवर 100 शब्दांत टीपा लिहा. [8]

- अ) गौतम बुद्धांनी सांगितलेला अष्टांग मार्ग.
- ब) बौद्ध धर्माची वैशिष्ट्ये.
- क) कौटिल्याचा सप्तांग सिद्धांत.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [7]

- अ) गौतम बुद्धांनी सांगितलेल्या चार आर्यसत्यांचे वर्णन करा.
- ब) कौटिल्याच्या दंडनीती संकल्पनेचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) गौतम बुद्धांच्या जीवनपटावर चर्चा करा.
- ब) कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांताचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

[6537]-124

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SAN-200-IKS : शास्त्रमयूखः

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण तुमच्या शब्दांत करा. [6]

Explain any two in your words.

- i) गुरौ च शोभना वृष्टिर्भार्गवे वृष्टिरूत्तमा।
पृथिवी धूलिसम्पूर्णा वृष्टिहीना शनौ भवेत्॥
चक्षुरोगो ज्वरारिष्टं सर्वोपद्रव एव च।
मन्दा वृष्टिः सदा वातो यत्राब्दे भास्करो नृपः॥
- ii) विदया ह वै ब्राह्मणमाजगाम, गोपाय मा
शेवधिष्टेऽहमास्मि। असूयकायानृजयेऽयताय न मा ब्रूयाः।
वीर्यवती तथा स्थाम्। य आतृणत्यवितथेन कणविदुःखं
कुर्वन्नमृतं संप्रयच्छन् तं मन्येत पितरं मातरं च।
- iii) यदि वेतसोऽम्बुरहिते देशे हस्तैस्त्रिभिस्ततः पश्चात्।
सार्धं पुरुषे तोयं वहति शिरा पश्चिमा तत्र॥
चिह्नमपि चार्धपुरुषे मण्डूकः पाण्डुरोऽथ मृत्पीता।
पुटभेदकश्च तस्मिन् पाषाणो भवति तोयमधः॥

B) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [7]

Write essay typed answer to any one.

- i) अनुशासनम् या विषयाची आज खरंच आवश्यकता आहे का? तुमचे मत स्पष्ट करा.
अनुशासनम् topic necessary in today's era? Write your views.
- ii) पुराभिलेख हे एक उपयुक्त ऐतिहासिक साधन आहे, या विधानाची सोदाहरण चर्चा करा.
Discuss the statement with an example, "Epigraphy is one of the useful tools for historical studies".

Q2) कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.

[6]

Write reference to content to any two.

- i) ग्रहाणां चरितं प्रादान्मयाय सविता स्वयम्।
- ii) रक्षार्थं वेदानामध्येयं व्याकरणम्।
- iii) स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां न प्रमदितव्यम्।

Q3) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[8]

Essay typed answer to any one.

- i) दकार्गल-अध्यायस्य विवरणं कुरुत।
- ii) कृषिपराशरे वृष्टिविवेचनम् इति विषयमनुसृत्य विचारान् प्रस्तुत।

Q4) A) टीप लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

Write a short note.

- i) अधिकारी निरुक्तशास्त्रस्य।
 - ii) युगसंकल्पना।
- B) उचितं युग्मं विचिनुत (कान्यपि षट्)

[3]

अ

ब

i) सस्यन्विता पृथिवी	a) व्याकरणम्।
ii) शिष्टाः	b) शिल्पशास्त्रग्रन्थः।
iii) वेदाङ्गेषु प्रधानम्	c) सप्ताधिकशताध्यायी
iv) सूर्यसिद्धान्तः	d) पुलकेशिनः प्रशस्तिः।
v) मानसारः	e) संवत्सरराजा चन्द्रः।
vi) बृहत्संहिता	f) भास्करेण प्रोक्तः।
vii) रविकीर्तिः	g) संमर्शिनः ब्राह्मणाः।
	h) निरुक्तम्।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE3628

[Total No. of Pages : 2

[6537]-125

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SOC 200 IKS : Understanding Constitutional Values

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (NEP 2020)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words (Any One). **[10]**

- a) Describe the fundamental duties in Indian constitution.
- b) Critically examine the concept of sovereign and republic as reflected in the preamble of Indian constitution.

Q2) Answer the following question in 200 words (Any One). **[10]**

- a) Discuss the values reflected in fundamental rights.
- b) State the concept of fraternity and human dignity.

Q3) Write short notes (Any Three). **[15]**

- a) Nature of preamble of Indian constitution
- b) Unity and integrity of the nation.
- c) Caste discrimination
- d) Socialist
- e) Fundamentalism

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE3628

[6537]-125

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SOC 200 IKS : Understanding Constitutional Values

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (NEP 2020)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) भारतीय संविधानातील मुलभूत कर्तव्याची चर्चा करा.
- ब) भारताच्या संविधानाच्या प्रस्ताविकेत प्रतिबिंबित झालेल्या सार्वभौमत्व आणि गणराज्यत्व या संकल्पनांचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) मुलभूत अधिकारामध्ये प्रतिबिंबित होणाऱ्या मुल्यांची चर्चा करा.
- ब) बंधुता आणि मानवी प्रतिष्ठेची संकल्पना सांगा.

प्र.3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) राज्यघटनेच्या प्रस्तावनेचे स्वरूप
- ब) राष्ट्राची एकता आणि अखंडता
- क) जाती भेद
- ड) समाजवादी
- इ) मुलतत्त्ववाद

Total No. of Questions : 3

SEAT No.

PE-5046

Total No. of Pages : 1

[6537]-127

S.Y.B.A. (Semester - III)

URDU

URD -201 IKS: Indian Culture in Urdu Literature

(2024 Credit Pattern) (NEP)

Total Marks :35]

[Time :2 Hours

ہدایات: (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: اردو شاعری میں ہندوستانی تہذیب کے مختلف عناصر کی نشاندہی کیجئے۔

یا

اردو نثر ہندوستانی تہذیب و معاشرت کی عکاسی ہے۔ مدلل وضاحت کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: نظم ”رامائن کا ایک سین“ کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے خلاصہ کیجئے۔

یا

نظم ”تاج محل“ کا فنی جائزہ پیش کیجئے۔

[15]

سوال نمبر 3: ڈرامہ ”راکھی“ ہندو مسلم بھائی چارے کے لیے مثال ہے۔ وضاحت کیجئے۔

یا

افسانہ ”گاؤں کی لاج“ میں علی عباس حسینی کے اسلوب نگارش کا جائزہ لیجئے۔

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3629

[Total No. of Page : 1

[6537]-128

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

OE-201-MAR : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन
(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)(O.E.)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील दोनपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) प्रसार माध्यमाचे स्वरूप सांगून प्रसार माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) बातमी म्हणजे काय? ते सांगून बातमी लिहिताना काय काळजी घ्यावी ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील दोनपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) नभोवाणीचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) 'जलसंवर्धन' या विषयावर चित्रवाणीसाठी जाहिरात तयार करा.

प्रश्न 3) खालील दोनपैकी एक टीप 100 शब्दांत लिहा : [5]

- अ) पुस्तक परिचयाचे आवश्यक असणारे घटक
ब) वृत्तपत्राचे स्वरूप

ॐॐॐ

[6537]-129

S.Y. B.A./B.Com./B.Sc./B.C.A./B.C.S.

HINDI (हिंदी) (O.E.)

OE - 201 - HIN : हिंदी गीत और एकांकी लेखन
(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 35

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) 'साथी हाथ बढ़ाना' गीत का केंद्रीय भाव अपने शब्दों में लिखिए ।
- ब) 'यह देश है वीर जवानों का' गीत का सारांश लिखिए ।
- क) 'होठों पे सच्चाई रहती है' गीत का भावार्थ स्पष्ट कीजिए ।
- ड) 'नन्हें मुन्ने बच्चे तेरे मुट्ठी में क्या है' गीत में अभिव्यक्त आशावाद विशद कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) एकांकी की परिभाषा बताकर एकांकी के तत्वों को स्पष्ट कीजिए ।
- ब) 'सीमा रेखा' एकांकी की कथावस्तु लिखिए ।
- क) 'चंपक' एकांकी के आधार पर किशोर का चरित्र चित्रण कीजिए ।
- ड) 'सबसे बड़ा आदमी' एकांकी की समीक्षा कीजिए ।

P.T.O.

[7]

- ◆ ◆ ◆

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3631

[Total No. of Pages : 2

[6537]-130

S.Y. B.Com.

OE - 201 - ENG : Business English

(2025 Pattern) (Semester - III) (Theory) (2 Credits) (Open Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt the following (any two) :

[10]

- a) Explain the significance of the small talk in Business.
- b) What is the significance of Negotiation in Business?
- c) Explain the telephonic communication and its features.

Q2) Attempt the following (any two) :

[10]

- a) Write an apology letter to a business partner for missing an important meeting.
- b) Explain the importance of agenda in a meeting.
- c) What is report? Explain its significance.

P.T.O.

Q3) Attempt the following (any three) :

[15]

- a) What is the effective Business presentation?
- b) How to Negotiate with client in Business?
- c) Write an E-mail to the Manager, Bank of India, Branch, Mumbai inquiring about business loan.
- d) Define Memo and the usages of Memo.
- e) You are the secretary of BSNL Telecom Company. Draft the minutes of the meeting held on 10th October, 2025, which had the following agenda:
 - 1) Confirmation of the minutes of the previous meeting.
 - 2) To discuss the decrease in the sim cards sale in the last month
 - 3) To launch attractive schemes for the new customers.
 - 4) To resolve the issue of network in the rural area.
 - 5) Any other matter with the permission of the chair.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3632

[Total No. of Pages : 2

[6537]-131

S.Y. B.Sc.

ENGLISH

**OE 202 ENG : English For Information Technology
(2024 Pattern) (Semester - III) (Open Elective)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt the following (any two) :

[10]

- i) Explain the difference between “terminology” and “jargon” in the context of an IT Team’s communication. Give one example of each to illustrate the difference.
- ii) Differentiate between formal and informal communication in Information Technology (IT) write a short formal email to your project manager informing about the completion of your assigned task.
- iii) You are an IT professional working on a software development project. Your team has encountered a technical issue that may delay the project delivery. Write a professional email to your project manager explaining the issue, its possible cause and the steps your team is taking to resolve it.

Q2) Attempt the following (any two) :

[10]

- i) Explain the key skills and strategies required for effectively reading and understanding technical manuals, reports and research papers. support your answer with suitable examples.

P.T.O.

- ii) What is the importance of software documentation and user guides in the IT industry? Explain the different types of software documentation.
- iii) Differentiate between summarizing and paraphrasing in the context of technical writing. Explain how each skill helps in communicating technical information effectively.

Q3) Read the following excerpt and answer the questions (any three) **[15]**

Artificial Intelligence has become an essential component of modern business operations. Organizations use AI driven tools for data analysis, customer service and process automation. These technologies help reduce human error, speed up decision making and improve productivity. For example, AI chatbots can handle customer queries 24/7 allowing employees to focus on more complex tasks.

Despite its advantages, AI adoption raises concerns about job displacement and data privacy. Companies must balance technological advancement with ethical responsibility. Providing employee training and establishing strong data protection policies can help organizations use AI effectively and responsibly.

- i) Explain how AI improves workplace efficiency, citing examples from the passage
- ii) From the passage, pick out three commonly used IT phrases and explain what each phrase implies in real-world IT applications.
- iii) List the main advantages and challenges of using artificial Intelligence in the workplace as discussed in the excerpt.
- iv) Write a short summary of the given passage, highlighting the impact of AI on workplace efficiency and the measures suggested for responsible use.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

PE5047

[6537]-132

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

OE-201-SAN : गीर्वाणीरसमयी

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)(O.E.)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) अ) ससन्दर्भ स्पष्टीकरण लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

Write reference to content. (Any three)

- हतेषु देहेषु गुणा धरन्ते।
- भो चारूदत्त, धनिकास्ते आगतः।
- कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतजाचेतनेषु।
- ध्रुवसिद्धीनपि यथार्थनामानं सिद्धीमन्तं न मन्यते।

ब) महाकवि भासाच्या 'कर्णभारम्' चे रसग्रहण करा.

[10]

Appreciate 'कर्णभारम्' of महाकवि भास.

किंवा/OR

गौतम विदूषकाचे व्यक्तिचित्रण करा.

Write a character sketch of गौतम विदूषकं.

Q2) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

Write short notes. (Any two)

- भरतनाट्यशास्त्रे मण्डपविधानम्।
- मैत्रेय विदूषकः
- मेघदूतम्।

Total No. of Questions : 4]

PE5048

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

[6537]-133

S.Y.B.A.

URDU

OE-201-URD : Urdu : Study of Modern Prose & Poetry

(2024 Pattern) (NEP) (Semester-III) (O.E.)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

ہدایت: (a) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(b) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ علامہ اقبال کی نظم نگاری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا
علامہ اقبال کی حیات و شخصیت پر تفصیلی نوٹ لکھئے۔

[7]

سوال نمبر ۲۔ نظم ”صدیق“ کا خلاصہ مع مرکزی خیال تحریر کیجئے۔

یا
نظم ”ترانہ ہندی“ کی تشریح بیان کیجئے۔

[10]

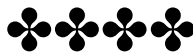
سوال نمبر ۳۔ راجندر سنگھ بیدی کی افسانہ نگاری کی فنی خوبیوں کو تحریر کیجئے۔

یا
راجندر سنگھ بیدی کی حیات پر مفصل نوٹ لکھئے۔

[8]

سوال نمبر ۴۔ افسانہ ”ایک باپ بکاؤ ہے“ کی فنی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا
افسانہ ”بھولا“ کا مرکزی خیال قلمبند کیجئے۔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE5049

[Total No. of Pages : 2

[6537]-135

S.Y.B.A.

ARABIC

OE-201-ARA : Classical Prose and Poetry
(NEP 2024 Pattern) (Semester-III) (Open Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Translate the following Passage into Urdu/Eng. (Any Two) [2×7½=15]

(a) قَابِلٌ سَاجِدٌ خَالِدًا ، قَلَّ لَهُ إِنَّ جَمَاعَةَ الْأَصْدِقَاءِ عَادَتْ مِنْ دِهْلِيٍّ ، تَعَالَ نَذْهَبُ إِلَى الْأَصْدِقَاءِ وَنَتَحَدَّثُ مَعَهُمْ ، خَالِدٌ وَآفَقٌ رَأَى صَدِيقَهُ وَذَهَبَا إِلَى أَصْدِقَائِهِمَا . خَالِدٌ : مَتَى سَافَرْتُمْ مِنْ بُؤْمْبَايَ إِلَى دِهْلِيٍّ ؟ وَ مَتَى وَصَلْتُمْ ؟ أَحْمَدُ : سَافَرْنَا يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ صَبَاحًا ، وَ سَارَ الْقَطَارُ لَيْلًا وَنَهَارًا وَصَلْنَا إِلَى دِهْلِيٍّ يَوْمَ الْخَمِيسِ ظُهْرًا ، وَ خَرَجْنَا لِلنَّزْهَةِ مَسَاءً .

(b) فِي دُكَّانِ الْبَقَالِ : أَرْزٌ ، دَقِيقٌ ، عَدَسٌ ، صَابُونٌ ، شَايٌ ، كُلُّ نَوْعٍ فِي صُنْدُوقٍ أَوْ عَلَى رَفٍّ ، الصَّنَادِيقُ مُنْضَدَّةٌ ، وَالرُّفُوفُ عَلَى الْحَائِطِ ، الْبَقَالُ رَجُلٌ أَمِينٌ ، وَ عَامِلُ الدُّكَّانِ نَشِيطٌ وَ مُؤَدَّبٌ . يُوزَنُ كُلُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الدُّكَّانِ بِالْعَدْلِ وَيُلْفُ بِالْوَرَقِ أَوْ يُوضَعُ فِي غِلَافٍ مِنَ الْوَرَقِ ، ثُمَّ يُسَلَّمُ إِلَى الْمُشْتَرِي .

(c) طَلَعَ الْفَجْرُ ، أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ ، وَ اسْتَيْقَظَ الْمُسْلِمُونَ ، مَا جَدَّ اسْتَيْقَظَ ، وَ تَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ ، وَ هُوَ فَتَحَ الْحَنْقِيَّةَ وَ تَوَضَّأَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ ، جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَ تَوَضَّأُوا ، خَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ ، كَبَّرَ الْمُؤَذِّنُ وَقَالَ : قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ ، قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صُفُوفٍ بِنِظَامٍ حَسَنٍ ، وَ صَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ ، سَلَّمَ الْإِمَامُ ، وَ سَلَّمَ الْمُسْلِمُونَ ، وَانْتَهَتْ الصَّلَاةُ .

P.T.O.

Q2) Translate and explain the following couplets. (Any Five) **[5×2=10]**

أَسْلُكَ مَعَ النَّاسِ الْأَدَبَ	تَرَى مِنَ الدَّهْرِ الْعَجَبَ.
وَلَا تُطَاوِلُ بِنَسَبِ	وَلَا تُفَا خِرَ بِحَسَبِ.
الْعِزِّ فِي الْأَمَانَةِ	وَالْكَيْسُ فِي الْفَطَانَةِ.
لَا تُغْضِبِ الْجَلِيسَا	لَا تُؤْجِشِ الْإِنِيسَا.
لَا تُكْثِرِ الْعِتَابَا	تُنْفِرِ الْأَصْحَابَا.
فَكَثَرَتِ الْمُعَاتَبَةُ	تَدْعُو إِلَى الْمُجَانَبَةِ.

Q3) A) Translate the following words into English/Urdu. (Any Ten) **[10×½=5]**

(a) تَفَاحٌ	(b) تَمْرٌ
(c) بَامِيَا	(d) نَعْنَاعٌ
(e) بَنْطَلُونٌ	(f) جُنُوبٌ
(g) مَائُو	(h) يَوْمَ الْخَمِيسِ
(i) مِلْعَقَةٌ	(j) مِمْسَحَةٌ
(k) سُيُورَةٌ	(l) مَدْرَسَةٌ
(m) رَأْسٌ	(n) أَنْفٌ
(o) زِيٍّ	

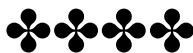
B) Translate the following words into Arabic. (Any Ten) **[10×½=5]**

(a) Coriander	(b) Turmeric
(c) Lotus	(d) Jasmine
(e) Wheat	(f) Lentil
(g) Barley	(h) Banana
(i) Orange	(j) Potato
(k) Foot	(l) Elbow
(m) Eye	(n) College
(o) West	

OR

Write the terminology of the following in Arabic. (Any One) **[10]**

- Write number 1 to 20 in Arabic.
- 12 Months in Arabic.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3633

[Total No. of Pages : 4

[6537]-136

S.Y. B.A.

ECONOMICS

OE - 201- ECO : Introduction to Stock Market (Theory)
(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (Open Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one or two sentence each (Any Four)
[8]

- a) What is a secondary market?
- b) Write the Name of any two stock exchanges in India.
- c) What is sensex?
- d) What is Intraday trading?
- e) What is an Initial Public Offer (IPO).
- f) What is online Trading?

Q2) Answer the following questions in about 100 words each. (Any two)
[12]

- a) State the objectives of SEBI.
- b) Explain the advantages of systematic Investment plan (SIP).
- c) Write the advantages of delivery trading.

Q3) Answer the following questions in about 200 words each. (Any one)
[10]

- a) What is the primary market? Explain the functions of the primary market?
- b) What is mutual fund? State the types of mutual fund.

P.T.O.

Q4) Write a short note. (Any one)

[5]

- a) Bank Nifty.
- b) National Stock Exchange (NSE).

Total No. of Questions : 4]

PE-3633

[6537]-136

S.Y. B.A.

ECONOMICS

OE - 201- ECO : Introduction to Stock Market (Theory)

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (Open Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [8]

- अ) दुय्यन बाजार म्हणजे काय?
- ब) भारतातील दोन शेअर बाजारांची नावे लिहा.
- क) सेन्सेक्स म्हणजे काय?
- ड) इन्ट्राडे ट्रेडिंग म्हणजे काय?
- इ) प्रारंभिक समभाग विक्री (आईपीओ) म्हणजे काय?
- फ) ऑनलाईन ट्रेडिंग म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) सेबीची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) सिस्टिमॅटिक इन्व्हेस्टमेंट प्लॅन (एसआयपी) चे फायदे स्पष्ट करा.
- क) डिलीव्हरी ट्रेडिंगचे फायदे लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) प्राथमिक बाजार म्हणजे काय? प्राथमिक बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) म्युच्युअल फंड म्हणजे काय? म्युच्युअल फंडाचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) बँक निफ्टी

ब) राष्ट्रीय शेअर बाजार (NSE)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3634

[Total No. of Pages : 2

[6537]-137

S.Y. B.A.

HISTORY

**OE-201-HIS : Glimpses of Modern Maharashtra - I
(2024 Pattern) (Semester - III) (Open Elective)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Discuss the decline of Maratha power & the establishment of Colonial Rule.

OR

- b) Explain the causes for the social reform Movement in Maharashtra in the 19th century.

Q2) Answer the following question in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Write the causes for rise of Nationalism in Maharashtra.

OR

- b) Write information about the establishment objectives & work of Prathana Samaj.

Q3) Short Notes (Any one) : **[5]**

- a) 1835 Filtration Theory (Lord Macaulay's)
- b) Paramhans Mandal

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3634

[6537]-137

S.Y. B.A.

HISTORY

OE-201-HIS : Glimpses of Modern Maharashtra - I

(2024 Pattern) (Semester - III) (Open Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

अ) मराठा सत्तेचा न्हास व वसाहतीक सत्तेची स्थापना चर्चा करा.

किंवा

ब) 19 व्या शतकातील महाराष्ट्रातील सामाजिक सुधारणा चळवळीची कारणे सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

अ) महाराष्ट्रातील राष्ट्रावादाच्या उदयाची कारणे लिहा.

किंवा

ब) प्रार्थना समाजाची स्थापना, उद्देश व कार्याची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक) [5]

अ) 1835 झिरपणीचा सिद्धांत (लॉर्ड मॅकॉले)

ब) परमहंस मंडळी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE5660

[6537]-138

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY (O.E.)

**OE-201-PSY : Consumer Psychology
(2024 Pattern) (Semester - III) (Credit System)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any two) **[10]**

- a) What is Learning?
- b) State the meaning of decision-making.
- c) State the Perception of consumer.
- d) What is motivation?

Q2) Answer the following question in 150 words. (any one) **[7]**

- a) Define Sensation. Explain the consumers sensation.
- b) What is attitude? How attitudes are generated?

Q3) Answer the following question in 300 words. (any one) **[10]**

- a) Explain the role of Learning in consumer behaviour.
- b) Define Emotion. Explain the role of emotions in decision-making.

Q4) Write the short notes. (any two) **[8]**

- a) Consumer psychology
- b) Advertising psychology
- c) Attention
- d) Emotions

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE5660

[6537]-138

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY (O.E.)

OE-201-PSY : Consumer Psychology
(2024 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) अध्ययन म्हणजे काय?
- ब) निर्णय प्रक्रियेचा अर्थ विशद करा.
- क) ग्राहकाचे संवेदन विशद करा.
- ड) प्रेरणा म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [7]

- अ) वेदनेची व्याख्या द्या. ग्राहकाचे वेदन स्पष्ट करा.
- ब) अभिवृत्ती म्हणजे काय? अभिवृत्ती कशी निर्माण होते?

प्र.3) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) ग्राहकाच्या वर्तनामधील अध्ययनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) भावनेची व्याख्या द्या. निर्णय-प्रक्रियेमधील भावनांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [8]

- अ) ग्राहकाचे मानसशास्त्र
- ब) जाहिरातीचे मानसशास्त्र
- क) अवधान
- ड) भावना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3635

[Total No. of Pages : 2

[6537]-139

S.Y. B.Com./B.Sc./B.Com.(CA)/B.C.S.

POLITICAL SCIENCE (O.E.)

OE - 201 - POL : District Administration

(NEP 2020) (2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in 20 words. (any five) [10]

- a) Explain the meaning of District Administration.
- b) Which unit did the British make the main of Administration instead of the Village?
- c) Name the two function of District Administration?
- d) Who is the head of the District Administration?
- e) How many years tenure of officers in Indian Administrative Services?
- f) Who decides the salaries and conditions of services of state officers.
- g) Who is the chief of Tahsil Administration?

Q2) Write short notes in 100 words. (any two) [8]

- a) District Administration in Mauryan period
- b) Components of District Administration - Revenue
- c) Circle officer

Q3) Write answer in 150 words. (any one) [7]

- a) Explain the role of District Collector in District Administration.
- b) State the functions of sub-divisional officer.

Q4) Write answer in 200 words. (any one) [10]

- a) Discuss the components of District Administration.
- b) Explain the nature of work of District Collector.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3635

[6537]-139

S.Y. B.Com./B.Sc./B.Com.(CA)/B.C.S.

POLITICAL SCIENCE (O.E.)

OE - 201 - POL : District Administration
(NEP 2020) (2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) ब्रिटिशांनी खेड्याऐवजी कोणत्या घटकास प्रशासनाचा प्रमुख घटक बनविले?
- क) जिल्हा प्रशासनाची दोन कामे सांगा.
- ड) जिल्हा प्रशासनाचा प्रमुख कोण असतो?
- इ) भारतीय प्रशासकीय सेवेतील अधिकाऱ्यांच्या निवृत्तीचे वय किती वर्षे असते?
- फ) राज्याच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांचे वेतन व सेवाशर्ती कोणाकडून ठरविल्या जातात?
- य) तालुका प्रशासनाचा प्रमुख कोण असतो?

प्र.2) खालील टीपा 100 शब्दांत लिहा. (कोणत्याही दोन) [8]

- अ) मौर्यकालीन जिल्हा प्रशासन
- ब) जिल्हा प्रशासनाचा घटक - महसूल
- क) मंडल अधिकारी

प्र.3) खालील प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [7]

- अ) जिल्हा प्रशासनात जिल्हाधिकाऱ्याची भूमिका विशद करा.
- ब) उप-विभागीय अधिकाऱ्याची कामे सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) जिल्हा प्रशासनाच्या घटकांची चर्चा करा.
- ब) जिल्हाधिकाऱ्याच्या कार्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3636

[Total No. of Pages : 2

[6537]-140

S.Y.B.A.

LOGIC

OE - 201 - LOG : Logic and Methodology of Science - I

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (O.E.)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one or two sentence each (any five). **[10]**

- a) What is science?
- b) What are the main pillars of the nature of science.
- c) What is pure science.
- d) What is the relationship between science and human values?
- e) What is the causal theory of hypothesis?
- f) Write any two conditions of a hypothesis.
- g) What is an ad - hoc hypothesis?

Q2) Answer the following questions in about 100 words (any two). **[10]**

- a) Explain the nature of science in detail.
- b) What is the difference between pure and applied sciences?
- c) Explain the concept of falsification.

Q3) Answer the following questions in about 150 words (any one). **[10]**

- a) Explain in detail the distinction between common sense and science.
- b) Explain the certainty of a hypothesis.

Q4) Short note (any one). **[5]**

- a) Theory and fact.
- b) Operational Hypothesis.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3636

[6537]-140

S.Y.B.A.

LOGIC

OE - 201 - LOG : Logic and Methodology of Science - I
(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (O.E.)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) विज्ञान म्हणजे काय?
- ब) विज्ञानाच्या स्वरूपाचे मुख्य आधारस्तंभ कोणते?
- क) शुद्ध शास्त्र म्हणजे काय?
- ड) विज्ञान आणि मानवी मूल्ये यात काय संबंध आहे?
- इ) कारणविषयक सिध्दांतकल्पना म्हणजे काय?
- फ) सिध्दांतकल्पनेच्या कोणत्याही दोन अटी लिहा.
- य) तदर्थ सिध्दांतकल्पना म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची सुमारे 100 शब्दांमध्ये उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) विज्ञानाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) शुद्ध व उपयोजित शास्त्रांमध्ये काय फरक आहे?
- क) फॉल्सिफिकेशन संकल्पना विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 150 शब्दांमध्ये द्या. (कोणताही एक) [10]

- अ) व्यावहारिक ज्ञान आणि विज्ञान यांच्यातील भेद सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सिध्दांतकल्पनेची निश्चितता स्पष्ट करा.

प्र.4) टीप लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) सिध्दांत आणि वस्तुस्थिती
- ब) क्रियाविषयक सिध्दांतकल्पना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3637

[Total No. of Pages : 2

[6537]-141

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

OE - 201 - PHL : Ethics and Human Action

(2024 Pattern) (Semester - III) (Open Elective)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 1 or 2 sentences each. (any 5). **[10]**

- a) What is Ethics?
- b) What is mean by Darsana?
- c) Define the term Applied Ethics?
- d) What is mean by Brahmavihara?
- e) What is meaning of 'Virtue'?
- f) Define the term 'Moral-Value'.
- g) What is mean by Rights?

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (any 2). **[10]**

- a) Explain the need of Applied Ethics.
- b) State the term 'Runa'.
- c) Explain, the term Meta-Ethics.

Q3) Answer the following question in 150 words each. (any 1). **[10]**

- a) What is the concept of Normative Ethics?
- b) Fully explain the term Yama in Yoga Philosophy.

Q4) Write short notes (any 1). **[5]**

- a) Jaina's concept of Anuvrata.
- b) Importance of Ethics.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3637

[6537]-141

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

OE - 201 - PHL : Ethics and Human Action
(2024 Pattern) (Semester - III) (Open Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) 'नीतिशास्त्र' म्हणजे काय?
- ब) 'दर्शन' म्हणजे काय?
- क) उपयोजित नीतिशास्त्र या शब्दाची व्याख्या करा.
- ड) 'ब्रह्मविहार' म्हणजे काय?
- इ) 'सद्गुण' म्हणजे काय?
- फ) 'नैतिक-मूल्य' या शब्दाची व्याख्या करा.
- य) 'हक्क' म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत द्या. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) उपयोजित नीतिशास्त्राची गरज स्पष्ट करा.
- ब) 'ऋण' ही संज्ञा सांगा.
- क) अधिनीतिशास्त्र ही संज्ञा स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत द्या. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) आदर्शवादी नीतिशास्त्राची संकल्पना काय आहे?
- ब) योग तत्त्वज्ञानातील 'यम' या संकल्पनेचे पूर्णपणे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) जैनांची अनुव्रताची संकल्पना
- ब) नीतिशास्त्राचे महत्त्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3638

[Total No. of Pages : 2

[6537]-142

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

OE - 201 - DEF : Internal Security Challenges for India - I

(2024 Pattern) (Semester - III) (O.E.)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions. (any five) **[10]**

- a) What is Poverty?
- b) What is the Internal Security?
- c) State the meaning of Regionalism.
- d) State the internal Security threats of India.
- e) State the meaning of Casteism.
- f) What is Corruption?

Q2) Answer the following questions. (any two). **[8]**

- a) Explain the causes of Corruption.
- b) Explain the types of Regionalism.
- c) Describe the challenges of India's internal security.

Q3) Answer the following questions. (any one). **[7]**

- a) Explain the causes of Regionalism.
- b) Explain the effects of population growth.

Q4) Write short notes (any two). **[10]**

- a) Gender issue
- b) National security
- c) Foreign influx

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3638

[6537]-142

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

OE - 201 - DEF : Internal Security Challenges for India - I

(2024 Pattern) (Semester - III) (O.E.)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) गरिबी म्हणजे काय?
- ब) अंतर्गत सुरक्षा म्हणजे काय?
- क) प्रादेशिकता अर्थ सांगा.
- ड) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षापुढील धोके सांगा.
- इ) जातीयवादाचा अर्थ सांगा.
- फ) भ्रष्टाचार म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [8]

- अ) भ्रष्टाचाराची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिकतेची प्रकार स्पष्ट करा.
- क) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षा पुढील आव्हाने विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [7]

- अ) प्रादेशिकतेची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंख्या वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) लिंगभेद प्रश्न
- ब) राष्ट्रीय सुरक्षा
- क) परकीय हस्तक्षेप

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3639

[6537]-143

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

OE - 201 - SOC : Social Media and Challenges

(NEP 2020) (2024 Pattern) (Semester - III) (O.E.)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words each. (Any One) **[10]**

- a) Describe the positive and negative impact of social media.
- b) Discuss in detail about inequalities in social media.

Q2) Answer the following question in 200 words each. (Any One) **[10]**

- a) Define social media. Explain the types of social media.
- b) Write about digital divide and social media.

Q3) Write short notes. (Any Three) **[15]**

- a) Facebook
- b) Access issues and social media
- c) Twitter (X)
- d) Addiction of social media
- e) Representation of race in social media

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE3639

[6537]-143

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

OE - 201 - SOC : Social Media and Challenges
(NEP 2020) (2024 Pattern) (Semester - III) (O.E.)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) सामाजिक माध्यमांचा सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणाम विशद करा.
- ब) सामाजिक माध्यमांमधील असमानता यावर चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) सामाजिक माध्यमांची व्याख्या सांगून त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक माध्यमे आणि डिजीटल विभाजन यावर माहिती लिहा.

प्र.3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) फेसबुक
- ब) सामाजिक माध्यमे आणि प्रवेश समस्या
- क) ट्विटर (एक्स)
- ड) सामाजिक माध्यमांचे व्यसन
- इ) सामाजिक माध्यमे आणि वांशिक प्रतिनिधीत्व

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE3640

[Total No. of Pages : 2

[6537]-144

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY (O.E.)

**OE - 201 - AN : Anthropology of Food
(2024 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 200 words. **[10]**

- a) Explain food as a cultural and nutritional symbol.
- b) Elaborate the subsistence system (Foraging, Agriculture)

Q2) Answer any one of the following question in 200 words. **[10]**

- a) Elaborate the food and nutrition approach in anthropology.
- b) Write about fast food culture and global homogeneity.

Q3) Write short notes (Any Three). **[15]**

- a) Gender based diet and identity
- b) Food and religion
- c) Fast food and cultural change
- d) Taboos and food avoidance
- e) Rituals and health practices

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE3640

[6537]-144

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY (O.E.)

**OE - 201 - AN : Anthropology of Food
(2024 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अन्न एक सांस्कृतिक आणि पोषण प्रतिक म्हणून स्पष्ट करा.
ब) निर्वाह प्रणाली (चारणे, शेती) विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मानवशास्त्रातील अन्न आणि पोषण दृष्टीकोन विशद करा.
ब) फास्टफुड संस्कृती आणि जागतिक एकरूपता याबद्दल लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) लिंगभावावर आधारित आहार आणि ओळख
ब) अन्न आणि धर्म
क) फास्टफुड आणि सांस्कृतिक बदल
ड) निषेध आणि अन्न टाळणे
इ) विधी आणि आरोग्य पद्धती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE5661

[6537]-145

S.Y.B.A.

EDUCATION (O.E.)

OE-201-EDU : Guidance and Counseling - I
(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the benefits of counseling.
- b) Explain the importance of vocational guidance.

Q2) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the nature of educational guidance.
- b) Why is it necessary to provide counseling to students? Explain in details.

Q3) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the principles of counselling.
- b) Explain the need of vocational guidance.

Q4) Write short notes (any one). **[5]**

- a) Objectives of Counseling
- b) Meaning of educational guidance

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE5661

[6537]-145

S.Y.B.A.

EDUCATION (O.E.)

**OE-201-EDU : Guidance and Counseling - I
(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समुपदेशनाचे फायदे स्पष्ट करा.
ब) व्यावसायिक मार्गदर्शनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शैक्षणिक मार्गदर्शनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) विद्यार्थ्यांना समुपदेशन देणे का गरजेचे आहे? सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समुपदेशनाची तत्वे स्पष्ट करा.
ब) व्यावसायिक मार्गदर्शनाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतीही एक) [5]

- अ) समुपदेशनाची उद्दिष्टे
ब) शैक्षणिक मार्गदर्शनाचा अर्थ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE5662

[6537]-146

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY (O.E.)

**OE-201-GEO : Political Geography
(2024 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagram and sketches wherever neccessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any Five) **[10]**

- a) Define political Geography.
- b) Write any two physical boundaries in the world.
- c) Define state
- d) Explain Uri Attack
- e) Write any two causes of Russia Ukraine conflict.
- f) Explain Geo political importance of Indian ocean.
- g) Write the full form of SAGAR.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (Any two) **[10]**

- a) Explain the importance of Heartland theory by Halford Mackinder in detail.
- b) Explain the concept of maritime boundaries with the examples.
- c) Explain the concept of terrorism and explain its political consequences of 26/11 Mumbai Attack.

Q3) Answer the following questions in about 100 words each. (Any two) **[15]**

- a) Explain the historical development of political geography in detail.
- b) Explain the concept of frontiers and boundaries and write the difference between it.
- c) Explain India Pakistan relations in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE5662

[6537]-146

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY (O.E.)

OE-201-GEO : Political Geography

(2024 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) राजकीय भूगोल - व्याख्या
- ब) जगातील कोणत्याही दोन प्राकृतिक सीमारेषा लिहा.
- क) राज्य - व्याख्या
- ड) उरी हल्ला
- इ) रशिया युक्रेन संघर्षाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- फ) हिंदी महासागराचे राजकीय महत्त्व
- य) SAGAR पूर्ण रूप सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही 2)

[10]

- अ) हॅल्फोर्ड मॅकिंडर यांच्या हार्टलँड सिद्धान्ताचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सागरी सीमारेषा ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याची उदाहरणे लिहा.
- क) आतंकवाद ही संकल्पना स्पष्ट करून 26/11 चा मुंबई हल्ला याचे राजकीय परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही 2)

[15]

- अ) राजकीय भूगोलाचा ऐतिहासिक विकास याचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
- ब) सीमा व सीमारेषा या संकल्पना स्पष्ट करून त्यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) भारत पाकिस्तान संबंध यांचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3641

[Total No. of Pages : 4

[6537]-155

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-221-VSC-T : Conceptual Aspects of National Security - I
(2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions. (Any Five) : [10]

- a) State the Meaning of Army?
- b) What is the Global Security?
- c) State the importance of Natural Resources.
- d) State the National Security threats of India.
- e) State the meaning of National Security.
- f) What is Regional Security?

Q2) Answer the following Questions. (Any two) : [8]

- a) Describe the Jammu-Kashmir Issue.
- b) Explain the Challenges of Indias National Security.
- c) Explain the effects of geographical factors on national Security.

Q3) Answer the following questions. (Any one) : [7]

- a) Explain the difference of National Security and National Defence.
- b) Explain the Nature and Scope of National Security.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes. (Any two) :

[10]

- a) Collective Security
- b) NATO
- c) Concept of National Security

Total No. of Questions : 4]

PE-3641

[6537]-155

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-221-VSC-T : Conceptual Aspects of National Security - I

(2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजव्या बाजूला प्रश्नाची पूर्ण गुण दर्शवली आहे.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) भुसेनेचा अर्थ सांगा.
- ब) जागतिक सुरक्षितता म्हणजे काय?
- क) नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे महत्त्व सांगा.
- ड) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षापुढील धोके सांगा.
- इ) राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ सांगा.
- फ) प्रादेशिक सुरक्षितता म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [8]

- अ) जम्मू काश्मीर प्रश्न विशद करा.
- ब) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेपुढील आव्हाने स्पष्ट करा.
- क) राष्ट्रीय सुरक्षेवर भौगोलिक घटकांचा होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [7]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षा आणि राष्ट्रीय संरक्षण यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय सुरक्षेचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

अ) सामूहिक सुरक्षा

ब) नाटो

क) राष्ट्रीय सुरक्षा संकल्पना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3642

[Total No. of Pages : 4

[6537]-156

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-221-VSC : FINANCIAL LITERACY

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Refer to the original English question paper for reference.*

**Q1) Answer the following questions in one and two sentence Each.
(any 4 out of 6) :** **[8]**

- a) What is Financial Literacy?
- b) What the Types of Bank Account?
- c) What is Digital Finance?
- d) What is Saving?
- e) What is Investment?
- f) Write the types of Loans.

Q2) Answer the following Questions in about 100 words (Any 2 out of 3) : **[12]**

- a) Explain the Importance of financial Literacy.
- b) Explain the Types of saving.
- c) Explain the Importance of Insurance.

Q3) Answer the following Questions in about 200 words (Any 1 out of 2) : **[10]**

- a) Explain the factors of Financial Literacy.
- b) Write down the reasons for poor CIBIL score.

P.T.O.

Q4) Write Short notes. (any one out of two) :

[5]

- a) Standards for KYC
- b) Pension scheme

Total No. of Questions : 4]

PE-3642

[6537]-156
S.Y. B.A.
ECONOMICS
ECO-221-VSC : FINANCIAL LITERACY
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [8]

- अ) वित्तीय साक्षरता म्हणजे काय?
- ब) बँक खालाचे प्रकार लिहा.
- क) डिजिटल फायनान्स म्हणजे काय?
- ड) बचत म्हणजे काय?
- इ) गुंतवणूक म्हणजे काय?
- फ) कर्जाचे प्रकार लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) वित्तीय साक्षरतेचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) बचतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) विम्याचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) वित्तीय साक्षरतेचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) सिबिल (CIBIL) स्कोअर खराब होण्याची प्रमुख कारणे लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) KYC साठीचे मानदंड

ब) पेन्शन योजना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3643

[Total No. of Pages : 4

[6537]-157

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-222-VSC : Basic Statistics

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator allowed.

Q1) Answer the following questions in one or two sentences (Any Four) **[8]**

- a) What does mean by data?
- b) What is descriptive statistics?
- c) Define sampling.
- d) State the concept of median.
- e) Write the formula of mean.
- f) What does mean by dispersion?

Q2) Answer the following question in 100 words (Any two) : **[12]**

- a) Explain the primary sources of data collection.
- b) Find the mean deviation about the mean for the following data.

Marks	6	7	10	15	75	85	65	47
-------	---	---	----	----	----	----	----	----

- c) Explain the importance of dispersion.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any Two) :

[10]

- a) Discuss graphical presentation of data.
- b) Find the standard deviation for following data.

Items	5	15	25	35	40
Frequency	5	8	15	16	6

Q4) Write short notes on (Any One) :

[5]

- a) Parts of Tabulation.
- b) Quartile.

PE-3643

[6537]-157

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-222-VSC : Basic Statistics

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) गणकयंत्र (calculator) वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [8]

- अ) तथ्य म्हणजे काय?
- ब) वर्णनात्मक सांख्यिकी म्हणजे काय?
- क) नमुनाची व्याख्या द्या.
- ड) मध्यगा ही संकल्पना सांगा.
- इ) मध्याचे सुत्र लिहा.
- फ) विचलन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) तथ्य संकलनाचे प्राथमिक स्रोत स्पष्ट करा.
- ब) दिलेल्या आकडेवारीसाठी मध्याच्या सहाय्याने मध्य विचलन शोधा.

6	7	10	15	75	85	65	47
---	---	----	----	----	----	----	----

- क) विचलनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) माहितीचे आलेखीय सादरीकरण यावर चर्चा करा.

ब) खालील सारणीचे मानक विचलन शोधा

घटक	5	15	25	35	40
वारंवारिता	5	8	15	16	6

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही एक)

[5]

अ) सारणीचे भाग

ब) चतुर्थक

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE5663

[6537]-158

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**GEO-221-VSC : Introduction to Cartography
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any Five) **[10]**

- a) Define Cartography
- b) Define Globe
- c) What is Atlas?
- d) What are Astronomical Maps?
- e) Define Representative Fraction.
- f) What are Climatic Maps?
- g) Define Meridian.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (Any two) **[10]**

- a) Importance of maps.
- b) Verbal scale
- c) Properties of Zenithal projection

Q3) Answer the following questions in about 100 words each. (Any two) **[15]**

- a) Explain the applications of cartographic techniques in various fields.
- b) Explain the types of map scale.
- c) Classify map projections and describe any one projection in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE5663

[6537]-158

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

GEO-221-VSC : Introduction to Cartography
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) नकाशाशास्त्राची व्याख्या.
- ब) पृथ्वीगोलाची व्याख्या.
- क) नकाशासंग्रह म्हणजे काय?
- ड) खगोलीय नकाशे म्हणजे काय?
- इ) अंकप्रमाण व्याख्या
- फ) हवामानदर्शक नकाशे म्हणजे काय?
- य) रेखावृत्ताची व्याख्या.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) नकाशाचे महत्त्व
- ब) शब्दप्रमाण
- क) खमध्य प्रक्षेपणाचे गुणधर्म

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[15]

- अ) नकाशाशास्त्रीय तंत्राचे विविध क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
- ब) नकाशाप्रमाणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) नकाशा प्रक्षेपणाचे वर्गीकरण करून कोणत्याही एका प्रक्षेपणाचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE5664

[6537]-159

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**GEO-222-VSC : Introduction to Surveying
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Draw neat diagram and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any five). **[10]**

- a) Define surveying.
- b) Define mine survey.
- c) Write the full form of GPS.
- d) Write the definition of Areal method of land measurement.
- e) What is Geodetic surveying?
- f) Write any two demerits of Plane Table survey.
- g) Write the meaning of Land Measurement.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each (any two). **[10]**

- a) Describe the development of land measurement.
- b) Explain the importance of surveying.
- c) Describe the structure and function of dumpy level survey instruments.

Q3) Answer the following questions in about 100 words each (any two). **[15]**

- a) Explain the types of land measurement in detail.
- b) Describe the classification of survey on the basis of objectives in detail.
- c) Write the applications of land measurement and surveying in Geography.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE5664

[6537]-159

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-222-VSC : Introduction to Surveying
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) सर्वेक्षणाची व्याख्या.
- ब) खाण सर्वेक्षणाची व्याख्या.
- क) जीपीएस (GPS) चे पूर्ण रूप लिहा.
- ड) जमीन मोजण्याच्या क्षेत्रीय पद्धतीची व्याख्या लिहा.
- इ) त्रिकोणमितीय सर्वेक्षण म्हणजे काय?
- फ) समतल फलक सर्वेक्षणाचे कोणतेही दोन तोटे लिहा.
- य) 'जमीनीचे मोजमाप' अर्थ लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) जमीन मोजमापाच्या विकासाचे वर्णन करा.
- ब) सर्वेक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) डॅपी संतलन सर्वेक्षणाच्या उपकरणांची रचना आणि कार्याचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [15]

- अ) जमीन मोजमापाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सर्वेक्षण उद्देशाच्या आधारे सर्वेक्षणाच्या वर्गीकरणाचे वर्णन करा.
- क) भूगोलामध्ये जमिनीचे मोजमाप आणि सर्वेक्षणाचे उपयोग लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3644

[Total No. of Pages : 2

[6537]-160

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

HIN-221-VSC : अनुवाद : स्वरूप और भेद
(2024 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 35

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [14]

- अ) अनुवाद का अर्थ स्पष्ट करते हुए उसके महत्व पर प्रकाश डालिए ।
ब) अनुवादक के गुणों को विश्लेषित कीजिए ।
क) अनुवाद प्रक्रिया के चरण स्पष्ट कीजिए ।
ड) अनुवाद कार्य में सहायक साधनों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [14]

- अ) अनुवाद के भेदों का परिचय दीजिए ।
ब) साहित्येत्तर अनुवाद के प्रकारों पर प्रकाश डालिए ।
क) अनुवाद कला है या विज्ञान बताइए ।
ड) अनुवाद की समस्याओं को अधोरेखित कीजिए ।

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3645

[Total No. of Pages : 2

[6537]-161

S.Y. B.A.

HISTORY

**HIS-221-VSC : Historical Content Creation
(2024 Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 300 words (Any 1) :

[15]

- a) Explain the meaning and importance of History.
- b) Elaborate the various e-learning platforms for teaching history.

Q2) Answer in 300 words (Any 1) :

[15]

- a) Explain the process of writing historical research article.
- b) Describe the process and importance of a writing historical book review.

Q3) Write notes (Any 1) :

[5]

- a) Importance of sources
- b) Writing for a Blog

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3645

[6537]-161

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-221-VSC : Historical Content Creation

(2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा (फक्त एक) : [15]
अ) इतिहासाचा अर्थ व महत्व सांगा.
ब) इतिहास अध्यापनाची विविध ई-लर्निंग (e-learning) व्यासपीठे विशद करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा (फक्त एक) : [15]
अ) ऐतिहासिक शोध निबंध लेखनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) ऐतिहासिक ग्रंथ परीक्षणाची प्रक्रिया व महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** टिप लिहा (कोणतीही एक) : [5]
अ) साधनांचे महत्व
ब) ब्लॉगसाठी लेखन

ॐॐॐॐ

[6537]-162

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MAR-221-VSC : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन
(2024 Pattern) (Credit - 2) (Semester - III)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) दोनपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (शब्द मर्यादा 300 शब्द) : [15]

- अ) प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन करताना कोणत्या गोष्टींची पथ्ये पाळावी स्पष्ट करा.
ब) 'वृत्तपत्र हे केवळ बातम्यांचे माध्यम नसून समाज घडविणारे प्रभावी साधन आहे' या विधानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) दोनपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (शब्द मर्यादा 300 शब्द) : [15]

- अ) नभोवाणीवरील उद्घोषणेची भाषा, उच्चार आणि अभिव्यक्ती श्रोत्यांवर कसा प्रभाव टाकते?
ब) 'चित्रवाणी हा समाजाचा आरसा आणि विचारांचा मंच आहे' या विधानाच्या आधारे कोणत्याही एका कार्यक्रमाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) दोनपैकी एक टीप लिहा (शब्द मर्यादा 100 शब्द) : [5]

- अ) नभोवाणीवरील कार्यक्रमाचे प्रकार
ब) चित्रवाणीवरील जाहिरात लेखन

SEAT No.:

--

[Total No. of Page : 1

(2024 Pattern) (Semester - III)

[एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3647

[Total No. of Pages : 4

[6537]-165

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

PHL-221-VSC : Basics in Yoga Philosophy

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 1 or 2 sentences each. (Any 5) [10]

- a) What is Yoga?
- b) What are the eight limbs of Yoga?
- c) Give the definition of 'Padmasana'.
- d) What is the goal of Yoga?
- e) What is meaning of Meditation?
- f) Define the term asana?
- g) What is the role of the Guru in Yoga?

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any 2) [10]

- a) Explain the term Pranayama.
- b) Describe Vajrasana as a type of Yoga.
- c) Explain, Yoga as a holistic practice.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 150 words each. (Any 1) :

[10]

- a) What is the concept of 'Dharma' in Yoga Philosophy?
- b) Define 'Asana' and state its significance in Yoga?

Q4) Write short note. (Any 1) :

[5]

- a) Shirshasana.
- b) Yama.

Total No. of Questions : 4]

PE-3647

[6537]-165

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

PHL-221-VSC : Basics in Yoga Philosophy

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात द्या. (कोणतेही पाच) [10]
- अ) योग म्हणजे काय?
- ब) योगाचे आठ अंग कोणते आहेत?
- क) 'पद्मासन' या पदाची व्याख्या द्या.
- ड) योगाचे उद्दिष्ट काय आहे?
- इ) ध्यानाचा अर्थ काय आहे?
- फ) आसन या पदाची व्याख्या करा.
- य) योगामध्ये गुरूची भूमिका काय आहे?
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत द्या. (कोणतेही दोन) [10]
- अ) 'प्राणायाम' हा शब्द स्पष्ट करा.
- ब) योगाचा एक प्रकार म्हणून वज्रासन प्रकाराची चर्चा करा.
- क) 'योग हा एक आध्यात्मिक अभ्यास आहे' हे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत द्या. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) योग तत्त्वज्ञानात 'धर्म' ही संकल्पना काय आहे?
- ब) 'आसन' म्हणजे काय आणि योगात त्याचे महत्त्व काय आहे?

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) शिर्षासन
- ब) यम

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3648

[Total No. of Pages : 4

[6537]-166

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POI-221-VSC : Political Assistance

(2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following (20 words) :

[10]

- a) Write the meaning of Political Assistance.
- b) Write the definition of political communication.
- c) What is election booth?
- d) What is political system?
- e) What is budget process?
- f) What is red tap?
- g) What is ethical practices for Political Assistance?

Q2) Attempt any two short notes (100 words)

[8]

- a) Write the main functions of a private secretary.
- b) Write a note on officer on special duty.
- c) Explain the transparent recruitment process.

P.T.O.

Q3) Attempt any one of the following (150 words) : **[7]**

- a) Explain the role and responsibilities of Political Advisor.
- b) Discuss special political communication skills?

Q4) Attempt any one of the following (200 words) : **[10]**

- a) Explain in detail the importance of political assistance in a democratic system.
- b) Whose criticism does a political assistance have to face.

Total No. of Questions : 4]

PE-3648

[6537]-166

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POI-221-VSC : Political Assistance

(2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. (20 शब्दांत) [10]

- अ) राजकीय साहाय्याचा अर्थ लिहा.
- ब) संप्रेषणाची व्याख्या लिहा.
- क) बूथ व्यवस्थापण म्हणजे काय?
- ड) राजकीय व्यवस्था म्हणजे काय?
- इ) बजेट प्रक्रिया म्हणजे काय?
- फ) लालफितशाही म्हणजे काय?
- य) राजकीय साहाय्याचे नैतिक आचरण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. (100 शब्दांत) [8]

- अ) खाजगी सचिवाचे प्रमुख कार्ये लिहा.
- ब) विशेष कर्तव्य अधिकारी वर टिपण लिहा.
- क) पारदर्शक भरती प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (150 शब्दांत) [7]

- अ) राजकीय सल्लागाराची भूमिका आणि जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) विशेष राजकीय संवाद कौशल्ये याबाबत चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (200 शब्दांत) [10]

- अ) लोकशाही व्यवस्थे मध्ये राजकीय साहाय्याचे महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय सहाय्यकाला कोणकोणत्या टीकांना सामोरे जावे लागते.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3649

[Total No. of Pages : 4

[6537]-167

S.Y. B.A.

 LITICAL SCIENCE

POL-222-VSC : Political Communication & Media
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III) (Credit - 2)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the Answers to any Five (20 words)

[10]

- a) How many members are there in Lok Sabha?
- b) What is a national party?
- c) Who is considered the backbone of Indian Democracy?
- d) What is popular sovereignty?
- e) What type of organization is the press council of India?
- f) What is an ombudsman in news organizations?
- g) Write examples of Social Media.

Q2) Write any Two short notes in 100 words

[8]

- a) Framing Theory
- b) Mass Media
- c) Media ethics

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following questions in 150 words [7]

- a) Explain the Election commission's rules for national communication.
- b) Explain the working of political parties in India.

Q4) Answer any one of the following questions in 200 words [10]

- a) What is external media? Explain its types.
- b) Discuss the Election of India as a Political Institution.

Total No. of Questions : 4]

PE-3649

[6537]-167

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POL-222-VSC : Political Communication & Media

(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III) (Credit - 2)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20 शब्दांत) [10]

- अ) लोकसभेमध्ये एकूण किती सदस्य असतात?
- ब) राष्ट्रीय पक्ष म्हणजे काय?
- क) भारतीय लोकशाहीचा कणा कोणाला मानले जाते?
- ड) जनतेचे सार्वभौमत्व म्हणजे काय?
- इ) भारतीय प्रेस परिषद ही कोणत्या प्रकारची संस्था आहे.
- फ) वृत्तसंस्थेतील लोकपाल म्हणजे काय?
- य) सामाजिक प्रसारमाध्यमांची उदारहणे लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा (100 शब्दांत) [8]

- अ) फ्रेमिंग सिद्धांत
- ब) समष्टी प्रसारमाध्यमे
- क) प्रसारमाध्यमांचे नैतिक नियम

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [7]
- अ) राजकीय संप्रेषणासाठी निवडणूक आयोगाचे नियम स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील राजकीय पक्षांची कामे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) बाह्य प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) भारताचा निवडणूक आयोग हा राजकीय संस्था म्हणून चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5667

[Total No. of Pages : 4

[6537]-168

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**PSY-221-VSC : Basics of Counselling
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words (any two) : [10]

- a) Explain the purpose and goals of counselling.
- b) Explain the importance of Empathy.
- c) Explain the cultural issue in counselling.
- d) Illustrate counselling process.

Q2) Answer the following questions in 150 words (any one) : [7]

- a) Describe the cognitive behavioural therapy.
- b) Discuss the professional ethics in counselling.

Q3) Answer the following questions in 300 words (any one) : [10]

- a) Describe the Rational - Emotive Behavioural Therapy.
- b) Discuss the principles of counselling.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any two) :

[8]

- a) Empathy
- b) Questioning in counselling
- c) Listening skills.
- d) Professional ethics.

Total No. of Questions : 4]

PE-5667

[6537]-168

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

PSY-221-VSC : Basics of Counselling

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर 100 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
अ) समुपदेशनाचे उद्दिष्ट व ध्येय स्पष्ट करा.
ब) परानुभूतीचे महत्त स्पष्ट करा.
क) समुपदेशनातील सांस्कृतीक समस्या स्पष्ट करा.
ड) समुपदेशन प्रक्रिया सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [7]
अ) बोधनिक उपचार पद्धती सविस्तर लिहा.
ब) समुपदेशनातील व्यवसायिक समस्यांवर चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) तार्किक भावनिक वर्तमोपचार पद्धती सविस्तर लिहा.
ब) समुपदेशनाचे तत्वे याची चर्चा करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[8]

- अ) परानुभूती
- ब) समुपदेशनातील प्रश्न
- क) श्रवण कौशल्य
- ड) व्यवसायिक नैतिकता

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3650

[Total No. of Pages : 4

[6537]-169

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB-221-VSC : Public Relations

(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answers any Five (in 20 words) :

[10]

- a) Define public relations.
- b) State any 2 characteristics of public relations.
- c) What is publicity?
- d) What is propoganda?
- e) Mention any 2 objectives of public relations.
- f) What is PIB?
- g) State any two internal communication tools used in PR.

Q2) Write short notes any two (in 100 words) :

[8]

- a) History of public relations in India.
- b) Media for public relations.
- c) Principles of public relations.

P.T.O.

Q3) Answer any one (in 150 words) :

[7]

- a) Difference between publicity, propoganda and public relations.
- b) PIB & DGIPR Explain.

Q4) Answer any one (in 200 words) :

[10]

- a) Explain the meaning, defination and nature of public relations in detail.
- b) Explain the public relations Ethics and Professional Conduct.

Total No. of Questions : 4]

PE-3650

[6537]-169

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB-221-VSC : Public Relations

(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच) : [10]

- अ) व्याख्या लिहा - लोकसंबंध
- ब) लोकसंबंधाचे कोणतेही 2 वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) प्रसिद्धी म्हणजे काय?
- ड) प्रचार म्हणजे काय?
- इ) लोकसंबंधाचे कोणतेही 2 उद्दिष्टे लिहा.
- फ) PIB म्हणजे काय?
- य) लोकसंबंधामध्ये वापरली जाणारी कोणतीही दोन अंतर्गत संप्रेषण साधने लिहा.

प्रश्न 2) 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही 2) [8]

- अ) भारतातील लोकसंबंधांचा इतिहास
- ब) लोकसंपर्कासाठी वापरली जाणारी माध्यमे
- क) लोकसंपर्कामध्ये वापरली जाणारी तत्त्वे

प्रश्न 3) 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 1) [7]

- अ) प्रसद्धि, प्रचार आणि लोकसंबंध यांतील फरक स्पष्ट करा.
- ब) PIB आणि DGIPR यांचे स्पष्टीकरण करा.

प्रश्न 4) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 1) [10]

- अ) लोकसंबंधाचा अर्थ, व्याख्या आणि स्वरूप सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंबंधाची नैतिकता आणि व्यवसायिक आचरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE-5668

[6537]-170

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

(SAN-221-VSC) : शिक्षाध्यायः

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Find out pronunciation features from any two of the following and explain them. [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन उतारे । पद्यांतील उच्चारण विशेष शोधून त्यांचे विशेष स्पष्ट करा.

i) जम्बूवृक्षस्य प्राखल्मीको यदि भवेत्समीपस्थः ।

तस्मादक्षिणपार्श्वे सलिलं पुरुषद्वये साधु ॥

अर्धपुरुषेचमत्स्यपारावतसन्निभश्च पाषाणः ।

मृद्भवति चात्र नीला दीर्घं कालं च बहु तीयम् ॥

ii) सुखे निमग्नश्शयने यदासं

मधोश्च रथ्यासु मनश्चचार ।

स चिन्तयामास कुलानि काव्यं

दांराश्च भोगांश्च सुखं धनानि ॥

iii) प्रथमा डिघ्नसमो यस्य तृतीयश्चरणो भवेत् ।

द्वितीयस्तुर्यवद् वृत्तं तदर्धसममुच्यते ॥

आरभ्यैकाक्षरात् पादादेकैकाक्षरवर्धितैः ॥

पृथक् छन्दो भवेत्पादैर्यावत् षड्विंशतिंगतम् ॥

P.T.O.

Q2) Write short notes (any two)

[10]

टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

- i) अनुस्वारोच्चारणविशेषाः ।
- ii) शिक्षाग्रंथेषु वर्णिताः विषयाः ।
- iii) वर्णस्थानानि प्रयत्नाश्च ।

Q3) A) बाह्यप्रयत्नान् लिखत । (कान्यपि पञ्च)

[10]

सं	श्वा	स	प	ब	त्त	उ	म	हा	प्रा	ण
वा	त	त	श्वा	अ	दा	अ	ल्प	प्रा	प्रा	ग्
र	रि	द	द	त्त	नु	घो	प्रा	ल्प	वा	च्
स्व	ना	वि	वा	र	अ	ष	अ	ज	अ	क्

B) Dissolve संधि along with reasons. (any five)

[5]

संधिविग्रह सकारण स्पष्ट करा (कोणतेही पांच)

- i) चरणैश्वोपलक्षिताः ।
- ii) षष्ठोऽयं ।
- iii) चपलागतम्
- iv) द्वितीयकेऽर्धे ।
- v) कुशलास्तेष्वेवी
- vi) विपद्युच्चैः ।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3651

[Total No. of Pages : 2

[6537]-171

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SOC 221 VSC : Public Health and Society

(2024 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 200 words each. (Any One) : [10]

- a) Explain the benefits of Ayushman Bharat Yojana.
- b) Discuss the causes of pollution.

Q2) Answer the following question in 200 words each. (Any One) : [10]

- a) Define health. Describe the social dimension of health.
- b) Elaborate the role of civil society in health care system.

Q3) Write Short notes (Any Three) : [15]

- a) Career opportunities in public health.
- b) Causes of poverty.
- c) Health service in India.
- d) Meaning of public health.
- e) Causes of Urbanization.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3651

[6537]-171
S.Y. B.A.
SOCIOLOGY
SOC 221 VSC : सार्वजनिक आरोग्य आणि समाज
(2024 Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
प्रश्न 1)	खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)	[10]
	अ) आयुष्यमान भारत योजनेचे फायदे स्पष्ट करा.	
	ब) प्रदूषणांच्या कारणावर चर्चा करा.	
प्रश्न 2)	खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)	[10]
	अ) आरोग्याची व्याख्या, आरोग्याचे सामाजिक पैलू विशद करा.	
	ब) आरोग्यसेवा व्यवस्थेतिल नागरी समाजाची भूमिका स्पष्ट करा.	
प्रश्न 3)	थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)	[15]
	अ) सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्थेतील व्यवसायीक संधी.	
	ब) दारीद्र्याची कारणे.	
	क) भारतातील आरोग्य सेवा.	
	ब) सार्वजनिक आरोग्याचा अर्थ.	
	ड) नागरीकरणाची कारणे.	

Total No. of Questions : 3

SEAT No.

PE-3652

Total No. of Pages : 1

[6537]-172

S.Y.B.A. (Semester - III)

URDU

URD-221VSC: Inpage Urdu

(2024 Credit Pattern) (NEP)

Total Marks :35]

[Time :2 Hours

ہدایت: (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: اردو ٹائپنگ کے حوالے سے ان بیچ اردو کی کیا اہمیت ہے واضح کیجیے۔

یا

ان بیچ اردو کا تعارف کراتے ہوئے اس کے تاریخی پس منظر پر جامع نوٹ تحریر کیجیے۔

[10] سوال نمبر 2: اردو سافٹ ویئر ڈیولپنگ کی تاریخ پر مفصل نوٹ تحریر کیجیے۔

یا

اوپن ٹائپ فونٹ سے کیا مراد ہے اور ان بیچ اردو سے اس کا کیا تعلق ہے واضح کیجیے۔

[15] سوال نمبر 3: کوئی تین پر مختصر نوٹ تحریر کیجیے۔

(i) اردو ٹائپنگ کے بنیادی اصول

(ii) ان بیچ کے اہم فونٹس

(iii) ڈرائنگ ٹولز کا استعمال

(iv) ان بیچ میں درپیش مسائل

(v) ٹائٹل باکس کا استعمال

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3653

[Total No. of Pages : 1

[6537]-173

S.Y. B.A.

ENGLISH

VSC-ENG-221 : Introduction to English Language

Phonology and Morphology

Text : Linguistics : An Introduction

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (AS PER NEP 2020)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Explain in brief the difference between phonetics and phonology.
- b) Draw a diagram of organs of speech.
- c) Write a note on places of articulation.
- d) Write a note on intonation.

Q2) Attempt any two of the following :

[10]

- a) What is the difference between morphemes and allomorphs?
- b) Write a brief note on word formation processes.
- c) Differentiate between compounding and blending.
- d) Write a note on types of morphemes.

Q3) Attempt any three of the following :

[15]

- a) Write a note on active and passive articulators.
- b) Differentiate between weak and strong forms.
- c) Write a note on clipping as a word formation process.
- d) Comment briefly on the difference between prefixation and suffixation.
- e) Explain the term free and bound morpheme with examples.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE5050

[Total No. of Pages : 3

[6537]-174

S.Y.B.A./B.Com.(All courses)/B.Sc.(All courses)/BBA(Mgt.)/
BBA(I.B)/BBA(C.A))

URDU

AEC-201-URD : Functional Urdu-I
(2024 Credit Pattern) (Semester-III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

ہدایت: (a) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(b) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ خالی جگہ پُر کیجئے۔

(a) عدد ”49“ کا صحیح تلفظ _____ ہے۔

(i) اُنچاس (ii) انچاس

(iii) پچاس (iv) پچیس

(b) عدد ”36“ کا انگریزی لفظ _____ ہے۔

(i) Thirty (ii) Thirty six

(iii) Thirty one (iv) Sixty three

(c) _____ ایک قسم کا پیشہ کہلاتا ہے۔

(i) ڈاکہ زنی (ii) چوری

(iii) تدریس (iv) مقابلہ

(d) _____ ہندو مذہب کا تہوار ہے۔

(i) عید (ii) کرسمس

(iii) گڈ فرائے ڈے (iv) دیوالی

(e) مبارک باد کو انگریزی میں _____ کہتے ہیں۔

(i) Good morning (ii) Good bye

(iii) Congratulation (iv) Hi

P.T.O.

- (f) صحت بخش موسم _____ ہوتا ہے۔
- (i) گرمی (ii) سردی
- (iii) بہاراں (iv) پت جھڑ
- (g) ”دھنک“ کو _____ بھی کہتے ہیں۔
- (i) قوس قزح (ii) قوس اکبر
- (iii) قوس اصغر (iv) قوس رنگین
- (h) ماموں زاد یعنی _____
- (i) چچا کا بیٹا (ii) خالہ کا بیٹا
- (iii) ماموں کا بیٹا (iv) پھوپھی کا بیٹا
- (i) اسلامی مہینے کا پہلا مہینہ _____ ہوتا ہے۔
- (i) محرم (ii) ذی الحج
- (iii) ربیع الاول (iv) ربیع الآخر
- (j) ہندوستان میں سب سے زیادہ بارش _____ میں ہوتی ہے۔
- (i) بنگال (ii) کشمیر
- (iii) چشراجن (iv) چیراپونجی

[5]

سوال نمبر ۲۔ جوڑیاں لگائیے۔

کالم 'A'	کالم 'B'
(a) ہفتہ	(i) مفرد عدد
(b) پیشے	(ii) اولے
(c) موسم	(iii) والدین
(d) رشتے	(iv) سنیچر
(e) عدد '9'	(v) عینک سازی

[5]

سوال نمبر ۳۔ صحیح/غلط پہنچائیے۔

- (a) اسلامی مہینہ جنوری سے شروع ہوتا ہے۔
- (b) موسم باراں ہی موسم بہاراں ہے۔
- (c) شامت اور شادمانی ہم معنی الفاظ ہیں۔
- (d) والدین سے اولاد کا رشتہ مضبوط ہوتا ہے۔
- (e) ”سوموار“ مراٹھی لفظ ہے۔

[5]

سوال نمبر ۴۔ ہم معنی الفاظ لکھئے۔

- (a) شب
- (b) روشن
- (c) قوت
- (d) جدید
- (e) منظور

[5]

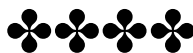
سوال نمبر ۵۔ (A) الفاظ کا استعمال کر کے عبارت تیار کیجئے۔

- (a) قابل قبول ہونا
- (b) نظر انداز کرنا
- (c) روح پرواز ہونا
- (d) الزام تراشی کرنا
- (e) منظور نظر ہونا

[5]

(B) سابقہ/لاحقہ بنائیے۔

- (a) اخلاق
- (b) بد
- (c) بلند
- (d) قلم
- (e) پیش

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3654

[Total No. of Pages : 2

[6537]-175

S.Y. B.A./B.Com.(All courses)/B.Sc.(All courses)/BBA(Mgt.)/

BBA(I.B)/BBA(C.A))

HINDI (हिंदी)

AEC-201 HIN : हिंदी भाषा क्षमता संवर्धन भाग – 1

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 35

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (शब्द सीमा 300) [14]

अ) हिंदी वर्णमाला का संक्षेप में परिचय दीजिए।

ब) व्यंजन किसे कहते हैं? उसके भेद लिखिए।

क) संधि के प्रमुख भेदों को स्पष्ट कीजिए।

ड) सर्वनाम का सोदाहरण परिचय दीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (शब्द सीमा 300) [14]

अ) भारतेन्दुजी की 'मुकरियाँ' कविता में चित्रित व्यंग्यात्मकता पर प्रकाश डालिए।

ब) 'किसान' कविता में अभिव्यक्त कृषक जीवन को चित्रित कीजिए।

क) 'भाईचारा' कविता में कवि क्या संदेश देते हैं?

ड) 'फूलों का कुरता' कहानी का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प लिखिए : [7]

i) हिंदी वर्णमाला में कुल कितने वर्ण हैं?

अ) 05

ब) 07

क) 52

ड) 18

P.T.O.

- ii) निम्न में से संज्ञा का भेद कौन-सा नहीं है?
अ) निश्चयवाचक	ब) पदार्थवाचक
क) भाववाचक	ड) समूहवाचक
- iii) संधि के प्रमुख कितने भेद हैं?
अ) 35	ब) 03
क) 45	ड) 75
- iv) 'बहुत दिनों के बाद' कविता के कवि कौन हैं?
अ) महादेवी वर्मा	ब) जयशंकर प्रसाद
क) नागार्जुन	ड) प्रेमचंद
- v) मुंशी करीम बख्श किस कहानी का पात्र है?
अ) आमों का टोकरा	ब) कफन
क) त्यागपत्र	ड) परदा
- vi) निम्नलिखित में से सूर्यवाला की कहानी कौन सी है?
अ) फुलो का कुरता	ब) तलाश
क) आमों का टोकरा	ड) नशा
- vii) 'हिमालय के प्रति रामधारी सिंह दिनकर जी का क्या भाव है?
अ) प्रेम और गर्व	ब) भय
क) उदासीनता	ड) निराशा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE3655

[Total No. of Pages : 1

[6537]-176

S.Y. B.A.B.A./B.Com.(All courses)/B.Sc.(All courses)/BBA(Mgt.)/
BBA(I.B/BBA(C.A))

MARATHI(मराठी)

AEC-201-MAR : भाषा आणि जीवनव्यवहार
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III) (Theory)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) भाषा म्हणजे काय? भाषेची कार्ये स्पष्ट करा.
ब) भाषेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) कार्यालयीन भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) शास्त्रीय साहित्याची भाषा व ललित साहित्याची भाषा यातील फरक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही एक टीप 100 शब्दांत लिहा.

[5]

- अ) व्यवहारिक भाषेचे स्वरूप
ब) भाषेची अंगे लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5051

[Total No. of Pages : 2

[6537]-177

**S.Y.B.A.B.A./B.Com.(All courses)/B.Sc.(All courses)/BBA(Mgt.)/
BBA(I.B/BBA(C.A))**

SANSKRIT (संस्कृत)

**AEC-201-SAN : Bhaginibhashasahityam (भगिनीभाषासाहित्यम्)
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) आनंदमठ कादंबरीची मध्यवर्ती कथा काय आहे आणि लेखकाने ती कशी स्पष्ट केली आहे? [10]

What is a central plot of the novel 'आनंदमठ' and how it is elaborated by the Author?

किंवा/OR

1984 कादंबरीचा मध्यवर्ती विषय काय आहे आणि लेखकाने तो कसा स्पष्ट केला आहे?

What is a central topic of the novel entitled '1984' and how it is elaborated by the Author?

Q2) रमानाथच्या दुर्दशेचे कारण जालपा आहे, या विधानाशी तुम्ही सहमत आहात की असहमत आहात? [8]

Do you agree/disagree with the statement that Jalpa is the cause of plight of Ramanath.

किंवा/OR

पर्व ही कादंबरी मानवी मनाच्या भाव-भावनांशी संबंधित आहे, या विधानाशी तुम्ही किती सहमत आहात?

The novel Parva is a reflection of human psychology, how far do you agree with the statement.

P.T.O.

Q3) बनगरवाडीची कथा तुम्हाला का आवडली?

[7]

Why do you like the story of the novel बनगरवाडी?

किंवा/OR

कल्याणीचे चरित्र-चित्रण तुमच्या शब्दांत करा.

Write a character sketch of कल्याणी in your words.

Q4) या अभ्यासक्रमातून तुम्ही काय शिकलात?

[10]

What have you learnt from this course.

किंवा/OR

रमानाथाचे चरित्र-चित्रण तुमच्या शब्दांत करा.

Write a character sketch of रमानाथ in your words.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3656

[Total No. of Pages : 4

[6537]-180

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-201-MJT : India's Land and Maritime Boundaries (Paper - I)
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question (any three) :

[3 × 5 = 15]

- a) Explain the Security Problems of India's Western Border.
- b) Explain the Security Problems of India's Northern Border.
- c) Write the Definition of Boundaries
- d) Write the Definition of Frontiers

Q2) Answer the following question (any one) :

[1 × 15 = 15]

- a) Explain in detail the Nature of India's Security disputes with Pakistan and its Status.
- b) Explain in detail Nature of India's Security disputes with China and its Status.

Q3) Answer the following question (any two) :

[2 × 10 = 20]

- a) State the nature and scope of India's Western Land Boundary.
- b) State the nature and scope of India's Northern Land Boundary.
- c) Explain in detail Socio-Cultural Scenario of India's Western Land Boundary.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Frontiers
- b) Border
- c) Boundaries
- d) Transportation and Communication of Border Area
- e) Line of Actual Control

Total No. of Questions : 4]

PE-3656

[6537]-180

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-201-MJT : India's Land and Maritime Boundaries (Paper - I)

(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [5 × 3 = 15]

- अ) भारताच्या पश्चिम सीमेवरील सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या उत्तर सीमेवरील सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा.
- क) सीमेची व्याख्या लिहा.
- ड) सीमाप्रदेशांची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [1 × 15 = 15]

- अ) भारताचे पाकिस्तान सोबतच्या सुरक्षा समस्येचे स्वरूप आणि त्यांची सध्याची स्थिती सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारताचे चीनसोबतच्या सुरक्षा समस्येचे स्वरूप आणि त्यांची सध्याची स्थिती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]

- अ) भारताच्या पश्चिम भूसीमेचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- ब) भारताच्या उत्तर भूसीमेचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- क) भारताच्या पश्चिम भूसीमेची सामाजिक-सांस्कृतिक परिस्थिती सविस्तर सांगा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) सीमाप्रदेश
- ब) सीमारेषा
- क) सीमा
- ड) सीमा क्षेत्रातील वाहतूक आणि दळणवळण व्यवस्था
- इ) प्रत्यक्ष नियंत्रण रेषा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3657

[Total No. of Pages : 4

[6537]-181

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-201 MJ : Micro Economics
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat and clean diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in one and two sentence each. (Any 5)
[10]

- a) What is demand?
- b) What is price Discrimination?
- c) What is Interest?
- d) What is Micro Economics?
- e) What is perfect competition?
- f) What is Rent?
- g) What is Utility?
- h) State the law of supply.

Q2) Answer the following questions in about 100 words (Any 2) : **[20]**

- a) Explain the modern theory of wages.
- b) Explain the nature and scope of Micro Economics.
- c) What is Monopoly? Explain the characteristics of monopoly.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 200 words (any 1) : [20]

- a) Explain the Liquidity preference theory of Interest.
- b) Explain the Law of Demand.

Q4) Write the short note (any 4) : [20]

- a) Quasi Rent
- b) Classification of markets.
- c) Characteristics of production function
- d) Indifference curve
- e) Innovation theory of profit
- f) Characteristics of oligopoly.

Total No. of Questions : 4]

PE-3657

[6537]-181

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-201 MJ : Micro Economics

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [10]

- अ) मागणी म्हणजे काय?
- ब) मूल्यभेद म्हणजे काय?
- क) व्याज म्हणजे काय?
- ड) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- इ) पूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय?
- फ) खंड म्हणजे काय?
- य) उपयोगिता म्हणजे काय?
- र) पुरवठ्याचा नियम सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) [20]

- अ) वेतनाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची स्वरूप व प्राप्ती स्पष्ट करा.
- क) मत्तेदारी म्हणजे काय? मत्तेदारीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]
अ) व्याजाचा रोखता पसंती सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) मागणीचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]
अ) आभास खंड
ब) बाजाराचे वर्गीकरण
क) उत्पादनफलनाची वैशिष्ट्ये
ड) समवृत्ती वक्र
इ) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत
फ) अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3658

[Total No. of Pages : 2

[6537]-182

S.Y. B.A.

ENGLISH

ENG - 201 - MJ : Appreciating Poetry

(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III) (Major)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any FIVE of the following.

[10]

- a) What is a sonnet? Give an example.
- b) Define ballad. Give any two features.
- c) What is Metaphor? Give an example.
- d) Define Elegy with an example.
- e) What is Rhythm?
- f) What is Symbol? Give any two examples.
- g) What is a Dramatic Monologue?

P.T.O.

Q2) Answer any TWO of the following in 300 words each : [20]

- a) Discuss 'Ode to a Nightingale' as a Romantic poem.
- b) Explain the poem 'Ulysses' as a dramatic monologue.
- c) Write a critical appreciation of the poem 'Journey of Magi' by T.S. Eliot.

Q3) Answer any TWO of the following in 300 words each : [20]

- a) What is the theme of the poem 'O Captain! My Captain' by Walt Whitman?
- b) Illustrate the dilemma in the poem 'The Road Not Taken' by Robert Frost.
- c) Explain the theme of life and death in Rabindranath Tagore's poem 'Last Curtain.'

Q4) Answer any TWO of the following in 300 words each : [20]

- a) Elaborate 'Sonnet 18' as a Shakespearean sonnet.
- b) Describe the patriarchal constraints reflected in the poem 'The Old Playhouse' by Kamala Das.
- c) Discuss the theme of Nissim Ezekiel's poem 'Poet, Lover, Birdwatcher'.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3659

[Total No. of Pages : 1

[6537]-183

S.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH (Vocational) (Minor)
FE-201-T : Enriching Writing Skills for Academic Purposes
(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (NEP 2020)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer Any Two of the following in about 100 words : [10]

- a) Discuss in brief the methods of paragraph development.
- b) List the main types of tenses and their basic usages.
- c) Define critical thinking and explain its importance in academic writing.
- d) Discuss the importance of literary devices in paragraph writing.

Q2) Answer Any Two of the following in about 100 words : [10]

- a) Discuss the meaning and significance of academic writing.
- b) Define and discuss the key features of persuasive writing.
- c) Differentiate between references and bibliography.
- d) What are the key components of a research paper outline?

Q3) Answer Any Three of the following in 100 words : [15]

- a) Read the given paragraph and identify what type of academic writing it represents and explain in brief.
Governments must impose stricter regulations on plastic production to combat environmental pollution. Studies show that single-use plastics account for nearly half of global waste. By banning these items and promoting biodegradable alternatives, we can significantly reduce marine pollution and protect ecosystems. Immediate policy action is essential for a sustainable future.
- b) Convert the following statement into a persuasive argument with supporting evidence: *Online shopping is convenient.*
- c) Write a short review of a movie that you have recently watched.
- d) Write an abstract on the topic 'Education and Personality Development'.
- e) Write a paragraph on the causes and effects of pollution.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5669

[Total No. of Pages : 4

[6537]-184

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-201-MJ : Fundamentals of Geomorphology (Major)
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following question in 20 words (Any eight) : [16]

- a) Write any two branches of geomorphology.
- b) Who proposed the theory of sea floor spreading?
- c) Name two types of faults.
- d) What is a plate boundary?
- e) Define physical (mechanical) weathering.
- f) What is block disintegration?
- g) Name any two erosional features made by river.
- h) What is a sea cliff?
- i) What is river basin management?
- j) Concept of Geomorphosites.

Q2) Answer the following question in 50 words (Any four) : [16]

- a) Significance of geomorphology.
- b) Earthquake.
- c) Granular disintegration.
- d) Transform plate movement.
- e) Waterfall.
- f) Human activity and geomorphology.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 100 words (Any two) : [18]

- a) Describe the erosional landforms of sea waves with diagram.
- b) Explain the theory of plate tectonics.
- c) Explain the application of applied geomorphology in mining.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any one) : [20]

- a) What is Geomorphology? Explain its nature and scope.
- b) What is weathering? Explain weathering in details with its types.

Total No. of Questions : 4]

PE-5669

[6537]-184

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-201-MJ : Fundamentals of Geomorphology (Major)
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) भूरूपशास्त्राच्या कोणत्याही दोन शाखा लिहा.
- ब) समुद्रतळ प्रसरण सिद्धांत कोणी मांडला.
- क) प्रस्तरभंगाचे दोन प्रकार सांगा?
- ड) भूमंचाची सीमा म्हणजे काय?
- इ) कायिक विदारण व्याख्या सांगा.
- फ) खंड विघटन म्हणजे काय?
- य) नदीच्या क्षरण क्रियेमुळे निर्माण होणाऱ्या कोणत्याही दोन भूरूपांची नावे सांगा.
- र) समुद्रकडा म्हणजे काय?
- ल) नदी खोऱ्याचे व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- व) भूरूपस्थळे संकल्पना.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) भूरूपशास्त्राचे महत्त्व.
- ब) भूकंप.
- क) कणीय विघटन.
- ड) समांतर भूमंच हालचाल.
- इ) धबधबा.
- फ) मानवी क्रिया आणि भूरूपशास्त्र.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [18]

- अ) सागरी लाटांच्या क्षरण कार्यामुळे निर्माण होणारे भू-आकार आकृत्यांसह स्पष्ट करा.
- ब) भूमंच विवर्तन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) खाणकाम या क्रियेचा उपयोजित भूरूपशास्त्रातील उपयोजन विशद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) भूरूपशास्त्र म्हणजे काय? भूरूपशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- ब) विदारण म्हणजे काय? विदारणाचे विविध प्रकार तपशीलवार स्पष्ट करा.

[6537]-185

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

HIN-201-MJ : हिंदी साहित्य का इतिहास
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) हिंदी साहित्य के इतिहास लेखन की परंपरा को स्पष्ट कीजिए ।

[15]

अथवा

आदिकालीन रासों एवं लोक साहित्य का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) भक्तिकाल की संतकाव्य धारा की प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए ।

[15]

अथवा

रीतिकाल के रीतिबद्ध एवं रीति सिद्ध काव्य का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) हिंदी नवजागरण की अवधारणा को स्पष्ट कीजिए ।

[15]

अथवा

छायावादी काव्य की विभिन्न प्रवृत्तियों को लिखिए ।

प्रश्न 4) हिंदी उपन्यास विधा का उद्भव और विकास लिखिए ।

[15]

अथवा

हिंदी नाटक विधा का विकासक्रम लिखिए ।

P.T.O.

- i) आदिकाल को 'वीरगाथा काल' किसने कहा है?
 - अ) बच्चन सिंह
 - ब) डॉ. नगेंद्र
 - क) आ. रामचंद्र सुक्ल
 - ड) डॉ. हजारीप्रसाद द्विवेदी
 - ii) खडीबोली हिंदी का प्रथम कवि किसे माना जाता है?
 - अ) चंदबरदाई
 - ब) सरहपा
 - क) विद्यापति
 - ड) अमिर खुसरों
 - iii) कृष्ण भक्ति धारा के प्रमुख कवि कौन है?
 - अ) गोस्वामी तुलसीदास
 - ब) कबीर
 - क) सूरदास
 - ड) जायसी
 - iv) सूफी कवि कौन - से तत्व को आधार मानकर काव्य निर्मिती करते है?
 - अ) प्रेम तत्व
 - ब) ज्ञान तत्व
 - क) कृष्ण भक्ति
 - ड) राम भक्ति
 - v) राष्ट्रीय एवं सांस्कृतिक काव्यधारा के प्रमुख कवि कौन है?
 - अ) अज्ञेय
 - ब) महादेवी वर्मा
 - क) माखनलाल चतुर्वेदी
 - ड) नागार्जुन
 - vi) मनोविश्लेषण वादी विचारधारा का प्रभाव किस काव्यधारा पर दिखाई देता है?
 - अ) प्रयोगवाद
 - ब) प्रगतिवाद
 - क) छायावाद
 - ड) राष्ट्रीय एवं सांस्कृतिक
 - vii) 'शोवितों की दीनता का वर्णन' कौन - सी काव्यधारा की प्रमुख प्रवृत्ति मानी जाती है?
 - अ) प्रयोगवाद
 - ब) प्रगतिवादी काव्य
 - क) रीतिकालीन काव्य
 - ड) छायावादी काव्य
 - viii) निम्नलिखित में से आँचलिक कहानीकार कौन है?
 - अ) बालकृष्ण भट्ट
 - ब) हरिकृष्ण 'प्रेमी'
 - क) बालमुकुंद गुप्त
 - ड) फणीश्वरनाथ 'रेणू'

ix) 'नदी के द्वीप' किसका उपन्यास हैं?

अ) अज्ञेय

ब) यशपाल

क) प्रसाद

ड) निराला

x) आधुनिक हिंदी नाटक का जनक किसे माना जाता है?

अ) भारतेन्दु हरिचन्द्र

ब) प्रसाद

क) मोहन राकेश

ड) निराला

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3661

[Total No. of Pages : 4

[6537]-186

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-201-MJ : History of the Marathas (1630-1707)

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the reasons for the rise of Maratha power.
- b) Describe the first Surat invasion (1664) of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Give detailed information about the armada of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Explain the contribution of Maharani Tarabai in the Maratha Freedom Struggle.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (any two) **[20]**

- a) Evaluate foreign sources for the study of Maratha history.
- b) Highlight the importance of the Javali victory.
- c) Discuss the village administration during the Chh. Shivaji era.
- d) Describe the achievements of Ramachandrapant Amatya.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Guerrilla Warfare tactics
- b) Chh. Shahaji Raje
- c) Chh. Shivaji era cavalry
- d) Chh. Shivaji's visit to Agra.
- e) Chhatrapati Rajaram
- f) Siege of Panhalgad

Total No. of Questions : 4]

PE-3656

[6537]-186

S.Y. B.A.

इतिहास

HIS-201-MJ : मराठ्यांचा इतिहास (1630-1707)

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]
- अ) मराठी सत्तेच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या सुरत स्वारीचे (1664) वर्णन करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]
- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आरमाराची सविस्तर माहिती द्या.
- ब) महाराणी ताराबाई यांची मराठा स्वातंत्र्य संग्रामातील कामगिरी विशद करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासाच्या परकीय साधनाचे मूल्यमापन करा.
- ब) जावळी विजयाचे महत्व अधोरेखित करा.
- क) छत्रपती शिवाजीकालीन खेडे प्रशासनाची चर्चा करा.
- ड) रामचंद्रपंत अमात्यांची कामगिरी सांगा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) गनिमी कावा युद्धतंत्र
- ब) छत्रपती शहाजी राजे
- क) छत्रपती शिवाजीकालीन हेरखाते
- ड) छत्रपती शिवाजी आग्रा भेट
- इ) छत्रपती राजाराम
- फ) पन्हाळगडाचा वेढा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-3662

[Total No. of Pages : 2

[6537]-187

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MAR-201-MJ : साहित्यविचार

(2024 Pattern) (NEP) (Semester - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) साहित्याचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) साहित्यातील वास्तव आणि कल्पित यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) मम्मटांच्या साहित्यविषयक विविध प्रयोजनांचा आढावा घ्या.
ब) साहित्याच्या प्रेरणा, प्रयोजन व स्वरूप यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) प्रतिभा, कल्पना, स्फूर्ती, चमत्कृती या साहित्यनिर्मितीसाठी आवश्यक असणाऱ्या शक्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.
ब) साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या विविध पैलूंची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [15]

- अ) लेखक, विषय, आशय या अनुरोधाने साहित्याच्या शैलींचा स्थूल आढावा घ्या.
ब) अभिधा, लक्षणा, व्यंजना या शब्दाशक्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दांत लिहा :

[10]

- अ) साहित्यातील संवेदनात्मकता
- ब) साहित्याचे प्रयोजन: स्वप्नरंजन
- क) साहित्याचा समाजावर होणारा परिणाम
- ड) साहित्यातील प्रतिमा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5671

[Total No. of Page : 1

[6537]-190

S.Y. B.A.

MUSIC (संगीत)

MUS-201-MJT : MAJOR

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर थोडक्यात लिहा. [20]

अ) संकीर्ण राग, रागांग राग	ब) शुद्ध, कोमल, तीव्र स्वर
क) श्रुति स्वर विभाजन	ड) विन्यास-अपन्यास
इ) ठुमरी-दादरा गीतप्रकार	फ) गानसमय सिद्धांत
य) गायक-नायक-वाग्गेयकार	र) टप्पा-तराना गीत प्रकार

प्रश्न 2) अ) हमीर आणि हिंडोल यापैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका विलंबित तालाची माहिती व ताल लेखन करा. [10]

प्रश्न 3) कल्याण आणि शुद्धसारंग यापैकी कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश/छोटा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [15]

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [15]

- अ) उ. अमीर खाँ यांचे सांगीतिक कार्य
ब) कंठसाधना
क) संगीत - गुरुमुखी विद्या

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3663

[6537]-191

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**PHL-201-MJT : Introduction to Indian Philosophy
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 100 words each. (Any 3) **[15]**

- a) Define the term Darshan and discuss its Historical development according to veda.
- b) What is mean by Vada? State how it is a method of Indian Philosophy.
- c) State brief introduction of Samkhya Darshan.
- d) Explain Metaphysics of charvaka Darshan.
- e) Write main features of Indian Philosophy.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any 2) **[20]**

- a) Explain the nature of Indian Philosophy.
- b) Elaborately discuss historical development of Nastika Darshana.
- c) Explain the term Atman (soul) according to vaishesika Philosophy.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (Any 1) **[20]**

- a) Fully explain the theory of Padartha (category) according to Vaisesika Philosophy.
- b) Explain the concept 'katha' as a method of Indian Philosophy.

Q4) Write short notes (Any 3) **[15]**

- a) Rugavada
- b) Tattvajnan
- c) Sat
- d) Upnishada
- e) Ishavar

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3663

[6537]-191

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

PHL-201-MJT : Introduction to Indian Philosophy
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 100 शब्दात द्या. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) वेदानुसार 'दर्शन' या शब्दाची व्याख्या करून त्याच्या ऐतिहासिक विकास स्पष्ट करा.
- ब) वेद म्हणजे काय? भारतीय तत्त्वज्ञानाची ही एक पद्धत कशी आहे ते सांगा?
- क) सांख्य दर्शनाचा संक्षिप्त परिचय द्या.
- ड) चार्वाक दर्शनाचे सत्ताशास्त्र स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय तत्त्वज्ञानाची प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 200 शब्दात द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) भारतीय तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) नास्तिक दर्शनाच्या ऐतिहासिक विकासाची सविस्तर चर्चा करा.
- क) वैशेषिक तत्त्वज्ञानानुसार 'आत्मन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दात द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) वैशेषिक तत्त्वज्ञानानुसार पदार्थ सिद्धांताचे पूर्णपणे स्पष्टीकरण द्या.
- ब) भारतीय तत्त्वज्ञानाची एक पद्धत म्हणून 'कथा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) ऋग्वेद
- ब) तत्त्वज्ञान
- क) सत्
- ड) उपनिषद
- इ) ईश्वर

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3664

[Total No. of Pages : 4

[6537]-192

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL 201 MJ : Indian Political Thinkers
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers to any ten of the following questions (in 20 words) **[20]**

- a) Name of the autobiography of Mahatma Gandhi?
- b) Who wrote the book Hind swarajya?
- c) What is civil disobedience?
- d) Who wrote the book 'Hindu - pad - padashahi?
- e) Write the defination of Hindutva given by savarkar?
- f) Who founded 'Abhinav Bharat Society' and in which year?
- g) What is non-violence?
- h) Who wrote the book 'States and minorities'?
- i) In Which book has Dr. Ambedkar his thoughts on state socialism?
- j) Who is called the architect of India's foreign policy?
- k) Name the two books given by pandit Nehru?
- l) In which year was the panchsheel agreement signed?

P.T.O.

Q2) Write any four short notes from the following (in 100 words) [16]

- a) Mahatma Gandhi's thoughts on ends and means.
- b) Savarkar's thoughts on militarization.
- c) Dr. Ambedkar's state socialism.
- d) Pandit Nehru's thoughts on Internationalism.
- e) Absolute truth.
- f) Dr. Ambedkar's thoughts on religion.

Q3) Write answers to any two of the following questions (in 150 words) [14]

- a) Explain Mahatma Gandhi's views on non-violence?
- b) Explain Savarkar's views on Hindu nationalism?
- c) Explain Pandit Nehru's views on democratic socialism?

Q4) Write answer to any two of the following questions. (In 200 words) [20]

- a) What is Satyagraha? Write the techniques of Satyagraha as given by Mahatma Gandhi?
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's views on democracy?
- c) Explain Pandit Nehru's views on secularism?

Total No. of Questions : 4]

PE3664

[6537]-192

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**POL 201 MJ : Indian Political Thinkers
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत)

[20]

- अ) महात्मा गांधीच्या आत्मचरित्राचे नाव सांगा.
- ब) 'हिंद स्वराज्य' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- क) 'सविनय कायदेभंग' म्हणजे काय?
- ड) 'हिंदू-पद-पादशाही' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- इ) सावरकरांनी केलेली हिंदूत्वाची व्याख्या लिहा.
- फ) 'अभिनव भारत सोसायटीची' स्थापना कोणी व कोणत्या वर्षी केली?
- य) अहिंसा म्हणजे काय?
- र) 'स्टेट्स अँड मायनॉरिटीज' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- ल) डॉ. आंबेडकरांनी कोणत्या ग्रंथात राज्य समाजवादाबद्दलचे विचार मांडले आहेत?
- व) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार कोणास म्हणतात?
- त) पंडित नेहरूंनी लिहिलेल्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- थ) पंचशिल करार कोणत्या वर्षी करण्यात आला?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (100 शब्दांत)

[16]

- अ) साध्य आणि साधन याबद्दल महात्मा गांधीचे विचार
- ब) सावरकरांचे लष्करीकरणाबद्दलचे विचार
- क) डॉ. आंबेडकरांचा राज्य-समाजवाद
- ड) पंडित नेहरूंचे आंतरराष्ट्रवादाबद्दलचे विचार
- इ) निरपेक्ष सत्य
- फ) डॉ. आंबेडकरांचे धर्म विषयक विचार

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (150 शब्दांत)

[14]

- अ) महात्मा गांधीचे अहिंसेबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.
- ब) सावरकरांचे हिंदू राष्ट्रवादाबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.
- क) पंडित नेहरूंचे लोकशाही समाजवादाबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) सत्याग्रह म्हणजे काय? महात्मा गांधींनी सांगितलेली सत्याग्रहाची तंत्रे/साधने लिहा.
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.
- क) पंडित नेहरूंचे धर्मनिरपेक्षतेबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3665

[6537]-193

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**PSY - 201 - MJT : Developmental Psychology
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words : (Any four) **[20]**

- a) State the nature of developmental psychology.
- b) Write the characteristics of infancy.
- c) State the physical development of infancy.
- d) How dose technology and social media impact on adolescent stage.
- e) State the effects of divorce.
- f) What are the physical problems in aging peoples?

Q2) Answer the following questions in 200 words (Any two) **[20]**

- a) Explain the psycho-sexual stages of development.
- b) Explain the language development in childhood.
- c) What is puberty? Explain the biological changes in puberty?
- d) Explain the effects of physical changes in aging period.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (Any one) **[15]**

- a) Define developmental psychology. Illustrate the study methods of developmental psychology.
- b) Discuss the effective factors that affect on psycho-social development of adolescent.

Q4) Write short notes (Any Three) **[15]**

- a) Parent – Child relationship.
- b) Self – concepts.
- c) Importance of marriage.
- d) Dementia
- e) Substance abuse

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3665

[6537]-193

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

PSY - 201 - MJT : Developmental Psychology
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) वैकासिक मानसशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
- ब) शैशवावस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) शैशवावस्थेतील शारीरिक विकास सांगा.
- ड) किशोरावस्थेवर 'तंत्रज्ञान आणि सामाजिक माध्यमे' यांचा कसा प्रभाव पडतो?
- इ) घटस्फोटाचे परिणाम सांगा.
- फ) वृद्धावस्थेतील शारीरिक समस्या कोणत्या?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) विकासाच्या मनोर्लैंगिक आवस्था स्पष्ट करा.
- ब) बाल्यावस्थेतील भाषिक विकास स्पष्ट करा.
- क) पौंगडावस्था म्हणजे काय? पौंगडावस्थेतील शारीरिक बदल स्पष्ट करा.
- ड) वृद्धावस्थेतील शारीरिक बदलांचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [15]

- अ) वैकासिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. वैकासिक मानसशास्त्राच्या अभ्यासपद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) किशोरावस्थेचा मनो-सामाजिक विकास प्रभावित करणाऱ्या परिणामकारक घटकांची चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) पालक-बालक संबंध
- ब) स्व-संकल्पना
- क) विवाहाचे महत्व
- ड) अवमनस्कता
- इ) आमली पदार्थ आसक्ती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3666

[Total No. of Pages : 4

[6537]-194

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB201 MJ : Personnel Administration

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (NEP)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (any 10)

[20]

- a) Write the meaning of Personnel Administration.
- b) Write the defination of Political neutrality.
- c) Write the defination of Civil Service.
- d) Write the defination of 'Recruitment'.
- e) State the meaning of training.
- f) Write the defination of Promotion.
- g) State the meaning of Retirements.
- h) Write the meaning of Transfers.
- i) Write the meaning of Morale.
- j) Write the defination of Bureaucracy.
- k) State the Demerit of Indirect Recruitment.
- l) State the two objective of Training.

P.T.O.

Q2) Write short notes (Any four)

[16]

- a) Write a short notes on formal Training.
- b) Indirect Recruitment.
- c) Scope of personnel administration.
- d) Spoil system.
- e) Civil service.
- f) New pension schemes.

Q3) Answer the following question in 150 words (any two)

[14]

- a) Write the characteristics of personnel Administration in India.
- b) Write the features contractual appointment in personnel Administration.
- c) State the features of civil services.

Q4) Answer the following question in 200 words (any two)

[20]

- a) Explain the types of Training.
- b) Explain the principles of promotion.
- c) Write the Nature of Personnel Administration.

Total No. of Questions : 4]

PE3666

[6537]-194

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB201 MJ : Personnel Administration

(2024 Credit Pattern) (Semester - III) (NEP)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- अ) कर्मचारी प्रशासन अर्थ लिहा.
- ब) राजकीय तटस्थता व्याख्या लिहा.
- क) नागरी सेवा व्याख्या लिहा.
- ड) 'भरती' व्याख्या लिहा.
- इ) प्रशिक्षण अर्थ सांगा.
- फ) बढती व्याख्या लिहा.
- य) सेवानिवृत्ती अर्थ सांगा.
- र) 'बदली' अर्थ लिहा.
- ल) 'मनोबल' अर्थ लिहा.
- व) नोकरशाही व्याख्या लिहा.
- त) अंतर्गत भरतीचे दोन दोष सांगा.
- थ) प्रशिक्षणाचे दोन उद्देश लिहा.

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[16]

- अ) औपचारिक प्रशिक्षण यावर टीप लिहा.
- ब) अंतर्गत भरती
- क) कर्मचारी प्रशासनाची व्याप्ती
- ड) लुट पद्धती
- इ) सनदी सेवा
- फ) नवीन पेन्शन योजना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[14]

- अ) भारतातील कर्मचारी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) कर्मचारी प्रशासनातील कंत्राटी नेमणुक वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) नागरी सेवेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) बढतीचे तत्व स्पष्ट करा.
- क) कर्मचारी प्रशासनाचे स्वरूप लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE-5672

[6537]-195

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SAN-201-MJ : वैदिकसाहित्यमौक्तिकानि
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Explain sutras with Vrutti from the following (any four) : [16]

खालील सूत्रांचे वृत्तीसह स्पष्टीकरण करा (कोणतेही चार)

- i) अणुदित्सवर्णस्य चा प्रत्ययः ।
- ii) खरवसानयोर्विसर्जनीयः ।
- iii) ऊकालोऽङ्गस्व दीर्घमुतः ।
- iv) इकोऽसवर्णे शाकल्यस्य छस्वश्च ।
- v) लोपः शाकल्यस्य ।

Q2) A) उचितं युग्मं विचिनुत । (कान्यपि पञ्च) [5]

a) होतृकारः	i) पूर्वरूपसंधी
b) हरेडव	ii) एचोऽयवायावः
c) पावकः	iii) अकः सवर्णे दीर्घः
d) र	iv) आद् गुणः इत्यस्य अपवादः
e) मनीषा	v) नुडागमः
f) उपैति	vi) रलयोः संज्ञा
g) सन्नच्युतः	vii) पररूपसन्धिः

B) सूत्रसन्दर्भं दत्वा सन्धिविग्रहं कुरुत । (केषामपि त्रयाणाम्) [6]

- i) सगच्छम्भुः
- ii) एचोऽयवायावः
- iii) सच्चित्
- iv) दशार्णम्

P.T.O.

- C) सूत्रसन्दर्भं दत्त्वा सन्धिं कुरुत । (केषामपि चतुर्णाम्) [8]
- i) प्र + ऊढिः
 - ii) विश् + निः
 - iii) गै + अकः
 - iv) जगत् + मिथ्या
 - v) दैत्य + अरिः

- Q3) सविस्तरम् उत्तरं लिखत । (कस्यापि एकस्य) [12]
- i) अथर्ववेदविषयाः ।
 - ii) ब्राह्मणग्रन्थविषयाः ।

- Q4) A) उचितं युग्मं विचिनुत । (कान्यपि चत्वारि) [8]
a) कृष्ण यजुर्वेदः	i) शाङ्खायनब्राह्मणम्
b) शुक्ल यजुर्वेदः	ii) ताण्ड्यमहाब्राह्मणम्
c) सामवेदः	iii) तैत्तिरीयब्राह्मणम्
d) अथर्ववेदः	iv) शतपथब्राह्मणम्
e) ऋग्वेदः	v) गोपथब्राह्मणम्

- B) टिप्पणीं लिखत । (का अपि तिस्रः) [15]
- i) ऐतरेयब्राह्मणम्
 - ii) ऋग्वेदरचना
 - iii) यजुर्वेदः
 - iv) वेदलक्षणम्

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3667

[6537]-196

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SOC - 201 - MJ : Foundations of Sociological Thoughts
(NEP 2020) (2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

- a) Write the concept of Social Dynamics.
- b) Meaning of Urbanization.
- c) State in brief on Protestant Ethics.
- d) Explain the concept of Alienation.
- e) What is Interpretive sociology?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[20]**

- a) Describe Karl Marx's concept of surplus value and exploitation of workers.
- b) Explain Emile Durkheims theory of suicide.
- c) Elaborate Max Weber's views on Bureaucracy.

Q3) Answer the following question in 300 words each. (Any one) **[20]**

- a) Describe Auguste Comte's Law of three stages.
- b) Explain Karl Marx's theory of class and class conflict.

Q4) Write short notes. (Any Three) **[15]**

- a) Enlightenment
- b) French Revolution
- c) Social Action
- d) Concept of Authority
- e) Industrial Revolution

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3667

[6537]-196

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SOC - 201 - MJ : Foundations of Sociological Thoughts
(NEP 2020) (2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) सामाजिक स्थितीशास्त्र संकल्पना लिहा.
- ब) शहरीकरण संकल्पनेचा अर्थ.
- क) प्रोटेस्टंट नीतीशास्त्र यावर थोडक्यात माहिती सांगा.
- ड) अलगतेची संकल्पना लिहा.
- इ) अन्वयार्थी समाजशास्त्र म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) कार्ल मार्क्सची अतिरिक्त मूल्य संकल्पना आणि कामगारांचे शोषण याचे वर्णन करा.
- ब) एमिल डरखाईम यांचा आत्महत्येचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) मॅक्स वेबरने सांगितलेले नोकरशाही विषयक विचार विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) ऑगस्ट कॉम्टचा तीन अवस्थांचा नियम विशद करा.
- ब) कार्ल मार्क्सचा वर्ग आणि वर्ग-संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) प्रबोधन
- ब) फ्रेंच राज्यक्रांती
- क) सामाजिक क्रिया
- ड) अधिकाराची संकल्पना
- इ) औद्योगिक क्रांती

Total No. of Questions :4]

SEAT No. :

PE5052

[Total No. of Pages : 2

[6537]-199

S.Y.B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
TTM 301 : Major Tourism Destinations of India-III
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester-III)

Time :2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Explain any two in brief (Around 20 words)

[5]

- a) Name any two famous spiritual tourism circuits in India.
- b) What is a heritage tourism circuit? Give one example.
- c) Define adventure tourism with one popular Indian destination.
- d) What role does domestic tourism play in India's economy?

Q2) Write short notes on any four (Around 50 words)

[10]

- a) Write briefly about Jaipur as a heritage tourism destination.
- b) Explain the tourism significance of Shimla as a hill station.
- c) Write briefly about adventure and nature of tourism in Manali.
- d) Describe Rishikesh as a spiritual and adventure tourism hub.
- e) Explain the importance of Srinagar, Gulmarg and Vaishno Devi in Jammu & Kashmir tourism.

P.T.O.

Q3) Write any two (Around 100 words)

[10]

- a) Why Ayurveda tourism is a major attraction in India?
- b) Write a short note on Mysore as a center of heritage and cultural tourism.
- c) Write a note on the major tourism attractions of Sundarbans and Darjeeling.

Q4) Answer in detail any one (Around 200 words)

[10]

- a) Describe the appeal of Goa as a major beach and heritage tourism destination.
- b) Describe Coorg's importance as a nature and adventure tourism destination in Karnataka.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE3668

[Total No. of Pages : 3

[6537]-200

S.Y.B.A.

URDU

URD 201 MJ : History of Urdu Literature - Khaka & Rubai
(2024 Credit Pattern) (Semester-III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایت: (a) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(b) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ خاکہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ تحریر کیجئے۔

یا
فن خاکہ نگاری کے اصول پر گفتگو کرتے ہوئے اس کی روایت کا جائزہ پیش کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ درج ذیل میں سے کسی ایک خاکے کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

- (a) نام دیو مالی
(b) مولانا محمد علی جوہر
(c) کنڈن

[15] سوال نمبر ۳۔ مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری کا تفصیلی جائزہ پیش کیجئے۔

یا
رشید احمد صدیقی کی حیات و ادبی خدمات پر جامع نوٹ تحریر کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ رباعی کے فن پر گفتگو کرتے ہوئے اس کے آغاز و ارتقاء پر تفصیلی روشنی ڈالئے۔

یا
فراق گورکھپوری کی حیات و رباعی گوئی پر اپنے خیالات کا اظہار تفصیل سے تحریر کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ درج ذیل میں سے کوئی پانچ رباعیات کی تشریح کیجئے۔

- (a) ہر جلوہ سے اک درس نمولیتا ہوں
لبریز کئی جام و سبب لیتا ہوں
پڑتی ہے جب آنکھ تجھ پر اے جان بہار
سنگیت کی سرحدوں کو چھو لیتا ہوں
- (b) انسان کے پیکر میں اتر آیا ہے ماہ
قد، یا چڑھتی ندی ہے امرت کی اتھاہ
لہراتے ہوئے بدن پہ پڑ جاتی ہے جب آنکھ
رس کے ساگر میں ڈوب جاتی ہے نگاہ
- (c) قامت ہے کہ انگڑائیاں لیتی سرگم
ہو رقص میں جیسے رنگ و بو کا عالم
جگمگ جگمگ ہے شبنمستان ارم
یا قوس قزح لچک رہی ہے پیہم
- (d) نکھرا ہوا رنگ کیا سہانا ہے سے
لرزاں ہے بدن کہ گنگنائی ہوئی لے
ہر عضو کی نرم لو میں مدھم جھنکار
پو پھٹتے ہی بھیرویں کی آنے لگی لے
- (e) خاموش فضا صاف چمک جاتی ہے
بجلی کوئی لہر ا کے لپک جاتی ہے
امرت کی پھوار ہے کہ نورس کی آواز
یا پگھلی ہوئی صبح چھلک جاتی ہے

(f) آواز پہ سنگیت کا ہوتا ہے بھرم

کروٹ لیتی ہے نرم لے میں سرگم

یہ بول سریلے تھر تھراتی ہے فضا

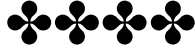
اُن دیکھے ساز کا کھٹکنا پیہم

(g) مہتاب میں سرخ انار جیسے چھوٹے

یا قوس قزح لچک کے جیسے ٹوٹے

وہ قد ہے کہ بھیرویں سنائے جب صبح

گل زار عشق سے نرم کونیل پھوٹے

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3669

[6537]-201

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

**AN-241-MN-T : Tribal Cultures of Maharashtra
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the definition and characteristics of tribals in detail.
- b) Elaborate the structure of the tribal family.

Q2) Answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Describe the various marriage practices of tribals.
- b) Elaborate the population distribution in the scheduled areas of Maharashtra.

Q3) Write short note (any three). **[15]**

- a) Concept of scheduled caste.
- b) Concept of culture
- c) Kinship system
- d) Traditional economic activities of tribals
- e) Tribal farming system

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE3669

[6537]-201

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

**AN-241-MN-T : Tribal Cultures of Maharashtra
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

- अ) आदिवासींची व्याख्या व वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आदिवासी कुटुंबाची संरचना विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

- अ) आदिवासींच्या विविध विवाह पद्धतीचे वर्णन करा.
- ब) महाराष्ट्रातील अनुसूचित क्षेत्रातील लोकसंख्यात्मक वितरण विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

- अ) अनुसूचित जातीची संकल्पना
- ब) संस्कृतीची संकल्पना
- क) नातेदारी व्यवस्था
- ड) आदिवासींच्या पारंपारिक आर्थिक क्रिया
- इ) आदिवासींची शेती व्यवस्था

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3670

[Total No. of Pages : 2

[6537]-202

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

AN-242-MN-T : Marriage, Family in 21st Century
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Write a definition of marriage. Explain the cultural significance of marriage in India.
- b) Explain the impact of technology on Kinship in India.

Q2) Answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Define joint family and explain its function.
- b) Describe the types of traditional marriage system in India.

Q3) Write short notes (Any three) : **[15]**

- a) Patrilocal family
- b) Love marriage
- c) Domestic Violence
- d) Dowry System
- e) Live-in-relationship

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3670

[6537]-202

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

AN-242-MN-T : Marriage, Family in 21st Century

(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) विवाहाची व्याख्या लिहा. भारतातील विवाहांचे सांस्कृतिक महत्व स्पष्ट करा.
- ब) तंत्रज्ञानाचा भारतातील नातेदारीवर सालेला परिणाम विशद करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) संयुक्त कुटुंबाची व्याख्या लिहून त्याची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील पारंपारिक विवाह पद्धतीचे प्रकार वर्णन करा.
- प्रश्न 3)** टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]
- अ) पितृस्थानीय कुटुंब
- ब) प्रेम विवाह
- क) कौटुंबिक हिंसाचार
- ड) हुंडा प्रथा
- इ) लिव्ह-इन-रिलेशनशीप

Total No. of Questions : 4

SEAT No.

PE-5053

Total No. of Pages : 2

[6537]- 203

S.Y.B.A. (Semester-III)

ARABIC

ARA-241MN: Classical & Modern Arabic Prose

(2024 Credit Pattern) (NEP)

Total Marks :35]

[Time : 2 Hours

Instructions to candidates :

- 1) All questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Translate the following Quranic Surahs into English/Urdu.

(Any two)

[2 × 7½ = 15]

(الف) سُورَةُ الْقَدْرِ (ب) سُورَةُ الْفِيلِ (ج) سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

Q.2 Translate the following passages in English/Urdu/(Any two)

[2 × 5 = 10]

(الف) وَصَلَ الْقِطَارُ إِلَى مَحْطَةِ الْقَرْيَةِ وَوَقَفَ الْقِطَارُ، رَاشِدُو خَالِدٍ سَعَادُ نَزَلُوا مِنَ الْقِطَارِ وَهُمْ مَسْرُورُونَ 'أَوْلَادُ الْعَمِّ مَوْجُودُونَ فِي الْمَحْطَةِ' هُمْ فَرِحُوا وَصَاحُوا 'السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلًا وَسَهْلًا' مَرَحَبًا بِكُمْ قَالَ رَاشِدٌ: مَرَحَبًا يَا إِخْوَانِي. رَكِبَ الْجَمِيعُ الْعَرَبَةَ وَوَصَلُوا إِلَى الْبَيْتِ الْعَمِّ فَرِحَتْ أُسْرَةُ الْعَمِّ

P.T.O.

- (ب) طَلَعَ الْفَجْرُ وَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَاسْتَيْقَظَ الْمُسْلِمُونَ مَا جَدَّ اسْتَيْقَظَ وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ هُوَ فَتَعَّ أَحْتَقِيَّةً وَتَوَضَّأَ الصَّلَاةَ الصُّبْحُ جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا وَخَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ كَبَّرَ الْمُؤَذِّنُ وَقَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صَفَوَيْهِ بِنِظَامٍ حَسَنٍ وَصَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ، سَلَّمَ الْإِمَامُ وَسَلَّمِ الْمُصَلُّونَ وَانْتَهَتْ الصَّلَاةُ
- (ج) ارْشَدُو خَالِدٌ وَمَا جَدَّ أَصْدِقَاءُ هُمْ جَالِسُونَ فِي حُجْرَةِ الْمَنْزِلِ. خَالِدٌ: الْجَوَّ جَمِيلٌ وَالْهَوَاءُ لَطِيفٌ نَذَّ هَبَ الْيَوْمَ إِيَّاهُ لِي جُنَيْتَةِ الْحَيَوَانَاتِ 'ارْشَدُ: هَذَا رَأَى حَسَنٌ: نَرَى هُنَاكَ الْحَيَوَانَاتِ الْكَثِيرَةَ. مَا جَدَّ: صَحِيحٌ 'الْجَوُّ مُنَاسِبٌ' هَيَّا نَذَّ هَبَ إِيَّاهُ لِي جُنَيْتَةِ الْحَيَوَانَاتِ. سَعَادُ بِنْتُ صَغِيرَةٌ هِيَ أُخْتُ خَالِدٍ جَاءَتْ لِي الْحُجْرَةَ وَقَالَتْ 'أَنَا أَذْ هَبَ مَعَكُمْ يَا أَخِي' قَالَ الْأَصْدِقَاءُ 'تَعَالَى يَا سَعَادُ أَخْرِجِي مَعَنَا

Q.3 Write the summary of the following topics into English/Urdu.

(Any two)

[1× 5 = 5]

- (الف) الْفَرَّاشَةُ وَالزَّهْرَةُ
(ب) الدَّجَاجَةُ وَالثَّعْلَبُ
(ج) حَفْلُ دِينِي

Q.4 Write the biography of the following Poets into Arabic/ English/Urdu

(Any One)

[1× 5 = 5]

- (الف) بديع الزمان الهمذاني
(ب) عبد الله ابن المقفع
(ج) الجادظ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5054

[Total No. of Pages : 4

[6537]-204

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-241-MNT : Maratha Military System - I

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 20 Words each (any Five) [5 × 2 = 10]

- a) Write the difference between Defence and Security
- b) Explain the strategic importance of forts.
- c) State the importance of Swarjya.
- d) State the Characteristics of the fort system of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- e) Explain the Structure of infantry.
- f) State the Weapon system of Chhatrapati Shivaji Maharaj

Q2) Answer the following question in 100 words each (any Two) : [2 × 4 = 8]

- a) State the Structure of Armed Forces of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Explain the Role of Jijabai in the making of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- c) Explain in detail the origin of the idea of Hindavi Swarajya.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 150 words each. (any One) **[1 × 7 = 7]**

- a) Explain in detail Chhatrapati Shivaji as Master of Guerrilla Tactics.
- b) Explain the Role of Dadoji Kondadev in the making of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q4) Write short notes (any Two) **[2 × 5 = 10]**

- a) Chhatrapati Shivaji Maharaj
- b) Oath at Raireswar
- c) Security management of forts

Total No. of Questions : 4]

PE-5054

[6537]-204

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DEF-241-MNT : Maratha Military System - I

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच)

[5 × 2 = 10]

अ) संरक्षण आणि सुरक्षा यातील फरक लिहा.

ब) किल्ल्यांचे सामरिक महत्त्व स्पष्ट करा.

क) स्वराज्याचे महत्त्व सांगा.

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या किल्ल्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) पायदळाची रचना स्पष्ट करा.

ई) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शस्त्र प्रणालीचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[2 × 4 = 8]

अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या सशस्त्र दलांची रचना सांगा.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत जिजाबाईंची भूमिका स्पष्ट करा.

क) हिंदवी स्वराज्याच्या कल्पनेचा उगम सविस्तर सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) [1 × 7 = 7]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराज हे गनिमी काव्याचे प्रमुख होते हे सविस्तर सांगा.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत दादोजी कोंडदेव यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा : (कोणतेही दोन) [2 × 5 = 10]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराज
- ब) रायशेखर येथील शपथ
- क) किल्ल्यांचे सुरक्षा व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3671

[Total No. of Pages : 4

[6537]-205

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-241-MN : Public Economics
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answer the following questions in one or two sentences (Any four) **[8]**

- a) What is mean by 'Public Good'?
- b) What is an 'Externality'?
- c) What are 'Merit Goods'?
- d) Give examples of Public Expenditure.
- e) Define 'Budget'.
- f) What is a 'Deficit Budget'?

Q2) Write answer the following questions in 100 words each (Any two) : **[12]**

- a) Explain the relationship between Individual, Society and State.
- b) Explain the difference between Revenue and Capital Budget.
- c) What is Productive and Unproductive debt?

P.T.O.

Q3) Write answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the nature and scope of Public Economics.
- b) Explain the trend and Composition of Public Expenditure in India.

Q4) Write Short Note (Any One) : **[5]**

- a) Market Failure
- b) Types of Budget

Total No. of Questions : 4]

PE-3671

[6537]-205

S.Y. B.A.

ECONOMICS

ECO-241-MN : Public Economics
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) [8]

- अ) 'सार्वजनिक वस्तू' म्हणजे काय?
- ब) 'बाह्यता' कशाला म्हणतात?
- क) 'गुण वस्तू' कोणत्या आहेत?
- ड) सार्वजनिक खर्चाची उदाहरणे सांगा.
- इ) अर्थसंकल्पाची व्याख्या द्या.
- फ) 'तुटीचा अर्थसंकल्प' म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) व्यक्ती, समाज आणि राज्य यांच्यातील संबंध सांगा.
- ब) महसुली आणि भांडवली अंदाजपत्रकातील फरक सांगा.
- क) उत्पादक आणि अनुत्पादक कर्ज म्हणजे काय?

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
- अ) सार्वजनिक अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या सार्वजनिक खर्चाची प्रवृत्ती आणि रचना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** टीपा लिहा : (कोणतीही एक) [5]
- अ) बाजार अपयश
- ब) अंदाजपत्रकाचे प्रकार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5674

[Total No. of Pages : 4

[6537]-206

S.Y. B.A.

EDUCATION

EDU-241-MN : Practices in Education - I
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) What are the problems in secondary education? Suggest remedies to overcome these.
- b) Explain the objectives of secondary education mention in National policy on Education 1986

Q2) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Explain the role of school to develop character among the students.
- b) Explain the concept of secondary education in details.

Q3) Write the answer any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Why school is called a social institution? Explain in details.
- b) Explain the objectives of secondary education mention in mudliar commission.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any One) :

[5]

- a) Importance of secondary education.
- b) Role of school to develop democratic citizenship.

Total No. of Questions : 4]

PE-5674

[6537]-206

S.Y. B.A.

EDUCATION

EDU-241-MN : Practices in Education - I
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
ब) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्यविकासातील शाळेची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) माध्यमिक शिक्षणाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शाळेला सामाजिक संस्था का म्हणतात? सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा : (कोणताही एक)

[5]

अ) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व

ब) लोकशाही नागरिकत्व विकासातील शाळेची भूमिका

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3672

[Total No. of Pages : 2

[6537]-207

S.Y. B.A.

ENG-241 MN : ENGLISH

**DSE-2 : English for Competitive Examinations
(2024 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Minor)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Which language skills are tested in the MPSC main examination?
- b) What is the NDA examination? Explain its role as a platform for defence services.
- c) Which examinations are being conducted by the Staff Selection Commission (SSC)?
- d) How one should prepare for the UPSC interview after qualifying the main examination?
- e) What is the MPSC examination? Define its primary objective.
- f) What is the role of entrance tests like TOEFL and CAT?
- g) Explain the importance of competitive examinations in shaping a career.

Q2) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Point out the preposition and conjunction in the sentence : He sat under the tree because he was tired.
- b)
 - i) It rained heavily last night. (Change into past perfect tense)
 - ii) They are watching a movie now. (Change into simple present tense)
- c)
 - i) He is _____ engineer by profession. (Use the correct article)
 - ii) She _____ (Teach/ teaches) English in a school. (Choose the correct verb form)

P.T.O.

- d) i) He studied hard to get good marks. (change into a compound sentence)
- ii) She was late and she missed the train. (Change into a complex sentence)
- e) i) She said, "I will call you tomorrow." (change into indirect speech)
- ii) He said that he had completed his work. (change into direct speech)
- f) i) The players won the match. (change into passive voice)
- ii) The song was composed by A.R. Rahman. (Change into active voice)
- g) i) This road is longer than that one. (change into positive degree)
- ii) He likes to travel abroad. (make a negative sentence)

Q3) Identify the grammatical inaccuracies in the paragraphs given below and rewrite the paragraphs correctly (any three) : **[15]**

- a) Anita is going to the library yesterday. She forget her notebook at home. On the way, she meets her friend and they was talking about homework. They went to the library and start reading the books.
- b) Last Sunday, We was going to the park for a picnic. The sun is shining brightly and children plays in the ground. My sister didn't like to play, so she sat under a tree. Suddenly, it start raining and we all ran to the shelter.
- c) My father work in a hospital. Yesterday, he is seeing many patients and gives them medicines. Some patients was waiting for long. He say that tomorrow will be busy.
- d) Ramesh is plays football every evening yesterday, he forgot to take his boots. He go to the ground in shoes and fall down His friends was helping him and the coach was angry but understood the situation.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-5675

[Total No. of Pages : 2

[6537]-208

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-241-MN : Physical Geography of India

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of stencils is allowed.
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any five) : [10]

- a) Write the latitudinal and longitudinal extent of India.
- b) Write the names of India's neighboring countries.
- c) Write the names of any two east-flowing rivers in India.
- d) What are monsoon winds?
- e) What is soil conservation?
- f) Write any two types of forests.
- g) What is forest conservation?

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any two) : [10]

- a) Deccan plateau
- b) Bhima River system
- c) Laterite soil

Q3) Answer the following questions in 100 words each (Any two) : [15]

- a) Explain India - Pakistan relations.
- b) Describe the North Indian mountainous region.
- c) Explain the measures for forest conservation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-5675

[6537]-208

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GEO-241-MN : Physical Geography of India
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [10]
- अ) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार लिहा.
 - ब) भारताच्या शेजारील देशांची नावे लिहा.
 - क) भारतातील कोणत्याही दोन पूर्व वाहीनी नद्यांची नावे लिहा.
 - ड) मोसमी वारे म्हणजे काय?
 - इ) मृदा संधारण म्हणजे काय?
 - फ) वनांचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
 - य) वन संवर्धन म्हणजे काय?
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) दख्खनचे पठार
 - ब) भीमा नदी प्रणाली
 - क) जांभी मृदा
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [15]
- अ) भारत पाकिस्तान संबंध स्पष्ट करा.
 - ब) उत्तर भारतीय पर्वतमय प्रदेशांचे वर्णन करा.
 - क) वन संवर्धनाचे उपाय स्पष्ट करा.

ॐॐॐॐ

[6537]-209

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

HIN - 241 - MN : हिंदी लघुकथा (Hindi Laghukath)

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 35

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) 'प्राथमिकता' लघुकथा के माध्यम से लेखिका ने मनुष्य के दिखावेपन का पर्दाफाश कैसे किया है?
- ब) विष्णू प्रभाकर 'मूक शिक्षण' लघुकथा द्वारा किस प्रकार शिक्षा देते हैं?
- क) हरिशंकर परसाई 'उपदेश' लघुकथा के माध्यम से कौन-सा संदेश देते हैं?
- ड) 'ठंडी रजाई' लघुकथा की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) 'ऊँचाई' लघुकथा के द्वारा पिताजी के महत्त्व की विशद कीजिए ।
- ब) 'होड की दौड़' लघुकथा में व्यक्त रमा की व्यथा पर प्रकाश डालिए ।
- क) 'पानी के पेड़' लघुकथा के आधार पर पानी के महत्त्व पर प्रकाश डालिए ।
- ड) 'जिम्मेदारी' लघुकथा के माध्यम से लेखक क्या संदेश देते हैं?

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प लिखिए ।

[7]

- i) ‘एक प्रश्न’ लघुकथा का प्रमुख पात्र किस पद पर कार्यरत है?

अ) अध्यापक	ब) कलर्क
क) व्यापारी	ड) इंजीनिअर

 - ii) ‘उपदेश लघुकथा के सेवकजी किस आंदोलन के समर्थक थे?

अ) बाल शिक्षा आंदोलन	ब) स्वदेशी आंदोलन
क) नारी आंदोलन	ड) सामाजिक सुधार आंदोलन

 - iii) उमेश के साथ माँ उपहार में क्या भेजती है?

अ) लड्डू	ब) संतरे का झाबा
क) आम की टोकरी	ड) जलेबी

 - iv) ‘ठंडी रजाई’ लघुकथा की सुशीला से सामनेवाली औरत ने क्या मांगा था?

अ) पानी	ब) रजाई
क) चाय	ड) आटा

 - v) रानू और पिंकी कॉलेज के बाहर किसे देखते थे?

अ) शिक्षक	ब) पिताजी
क) भीलनी	ड) भाई

 - vi) किसके सवालोंने विद्यार्थी चिंता में पड़ जाते हैं?

अ) गरुड गुरुजी	ब) माता – पिता
क) मित्रों	ड) शिक्षक

 - vii) ‘ऊंचाई’ लघुकथा के लेखक का नाम क्या है?

अ) हरिशंकर परसाई	ब) रामेश्वर कांबोज
क) विष्णु प्रभाकर	ड) मधु दीप

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3674

[Total No. of Pages : 2

[6537]-210

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE & ARCHEOLOGY

**HIS-243- MN : Political, Administrative and Legal Institutions in
Ancient India**

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 300 words (any 1) : [15]

- a) Describe the sources of political, Administrative and legal institutions in Ancient India.
- b) Discuss in detail the power and functions of Ancient Indian Ministry.

Q2) Answer in 300 words (any 1) [15]

- a) Explain the types of states in Ancient India.
- b) State the nature and functions of Judiciary in Ancient India.

Q3) Write notes (any 1) [5]

- a) Saptanga Theory of state.
- b) Types of courts.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3674

[6537]-210

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE & ARCHEOLOGY

HIS-243- MN : Political, Administrative and Legal Institutions in
Ancient India

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]
अ) प्राचीन भारतीय राजकीय प्रशासकीय आणि न्यायविषयक संस्थांच्या साधनांचे वर्णन करा.
ब) प्राचीन भारतीय मंत्रिमंडळांचे अधिकार आणि कार्ये यांची सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]
अ) प्राचीन भारतातील राज्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) प्राचीन भारतीय न्याय व्यवस्थेचे स्वरूप आणि कार्ये सांगा.
- प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतीही एक) [5]
अ) राज्याचा सप्तांग सिद्धांत
ब) न्यायालयांचे प्रकार

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3675

[Total No. of Pages : 2

[6537]-211

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-245-MN : Indian Culture and Civilization, Part - I
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words any one out of two : [15]

- a) What is culture? Explain the importance of it.
- b) Explain the process of Mumbai urbanization.

Q2) Answer the following questions in 200 words any one out of two : [15]

- a) Write down the characteristics of ancient Indian culture.
- b) Explain the cultural life of Vedic Period.

Q3) Write short notes any one out of two :

[5]

- a) The great Bath
- b) Mahajanapadas

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3675

[6537]-211

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-245-MN : Indian Culture and Civilization, Part - I

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [15]
अ) संस्कृती म्हणजे काय ते सांगून भारतीय संस्कृतीचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) मुंबईच्या नागरीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [15]
अ) प्राचीन भारतीय संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) वैदीक संस्कृतीतील सांस्कृतिक जीवनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** टिपा लिहा (कोणताही एक) : [5]
अ) महास्नानगृह
ब) महाजनपद

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-3676

[Total No. of Pages : 2

[6537]-212

S.Y. B.A.

HISTORY

**HIS-241-MN : Social Reformers in 19th Century Maharashtra
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words. (any one) **[15]**

- a) Review the social work of Balshastri Jambhekar.
- b) Review the contribution of Lokhitwadi to Social Reform movements.

Q2) Answer the following question in 300 words. (any one) **[15]**

- a) Discuss the thoughts and contribution of Mahatma Jotirao Phule.
- b) Discuss the reformatory thoughts of Gopal Ganesh Agarkar.

Q3) Write short notes on (Any one) : **[5]**

- a) Tarabai Shinde
- b) Narayan Meghaji Lokhande

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3676

[6537]-212

S.Y. B.A.

HISTORY

HIS-241-MN : Social Reformers in 19th Century Maharashtra

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) [15]
अ) बाळशास्त्री जांभेकर यांच्या सामाजिक कार्याचा आढावा घ्या.
ब) लोकहितवादी यांच्या सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदानाचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) [15]
अ) महात्मा ज्योतीराव फुले यांचे विचार आणि योगदानाची चर्चा करा.
ब) गोपाळ गणेश आगरकर यांच्या सुधारकी विचारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** थोडक्यात टिप लिहा (कोणतीही एक) [5]
अ) ताराबाई शिंदे
ब) नारायण मेघाजी लोखंडे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3677

[Total No. of Pages : 4

[6537]-213

S.Y. B.A.

HOE-241MN : HOME ECONOMICS - I
(2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) Answer the following questions in one and two sentence each. (Any four)[8]

- a) State the concept of sociology?
- b) What is French revolution?
- c) What is social control?
- d) What is Patriarchal family?
- e) What is nuclear family?
- f) What is Child Marriage?

Q2) Answer the following questions in about 100 words. (Any two) [12]

- a) Explain the nature of sociology.
- b) Explain the features of sociology.
- c) Explain the Indian family functions.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain the importance of sociology.
- b) Explain the causes of family.

Q4) Write short notes (Any one) : **[5]**

- a) Scope of Sociology
- b) Subject matter of sociology

Total No. of Questions : 4]

PE-3677

[6537]-213

S.Y. B.A.

HOE-241MN : HOME ECONOMICS - I

(2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एक आणि दोन वाक्यात लिहा. (कोणतेही चार) [8]

- अ) समाजशास्त्राची संकल्पना सांगा?
- ब) फ्रेंच राज्यक्रांती म्हणजे काय?
- क) सामाजिक नियंत्रण म्हणजे काय?
- ड) पितृसत्ताक कुटुंब म्हणजे काय?
- इ) विभक्त कुटुंब म्हणजे काय?
- ई) बालविवाह म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) समाजशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा?
- ब) समाजशास्त्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?
- क) भारतीय कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) समाजशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा?
- ब) कुटूंबाची कारणे स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) टीपा लिहा : (कोणतीही एक)

[5]

- अ) समाजशास्त्राची व्याप्ती
- ब) समाजशास्त्राचा अभ्यास विषय

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3678

[Total No. of Pages : 2

[6537]-214

S.Y. B.A.

LOGIC

**LOG - 201 - MNT : Propositional Logic
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one or two sentences each (any five). **[10]**

- a) In symbolic logic, which symbol is used as the symbol for an implicative proposition.
- b) What are the two main types of symbolic logic?
- c) What is simple proposition?
- d) In a tautology, what kind of values appear in the last column?
- e) What type of statement is 'p.q'?
- f) How many types of decision methods are there in modern logic?
- g) When is a conjunctive proposition true?

Q2) Answer the following questions in about 100 words (any two). **[10]**

- a) What is the concept of symbolic logic?
- b) What is decision method? What are the types of decision methods?
- c) What are the main conditions of the decision methods?

Q3) Answer the following questions in about 150 words (any one). **[10]**

- a) What is the nature and scope of symbolic logic?
- b) Explain the fundamental truth-table rules of disjunctive and equivalence proposition.

Q4) Short note (any one). **[5]**

- a) Logical connectives
- b) Contradiction

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3678

[6537]-214

S.Y. B.A.

LOGIC

LOG - 201 - MNT : Propositional Logic
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) सांकेतिक तर्कशास्त्रात व्यंजन विधानासाठी मुख्य चिन्ह म्हणून कोणते चिन्ह वापरतात?
- ब) सांकेतिक तर्कशास्त्राचे मुख्य दोन प्रकार कोणते?
- क) सरल विधान म्हणजे काय?
- ड) सर्वतः सत्य विधानात शेवटच्या स्तंभात कोणती मूल्ये असतात?
- इ) 'p.q' हे कोणत्या प्रकारचे विधान आहे?
- फ) आधुनिक तर्कशास्त्रामध्ये किती प्रकारच्या निर्णय-पद्धती आहेत?
- य) संधी विधान कधी सत्य असते?

प्र.2) खालील प्रश्नांची सुमारे 100 शब्दांमध्ये उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) सांकेतिक तर्कशास्त्राची संकल्पना काय आहे?
- ब) निर्णय-पद्धती म्हणजे काय? त्याचे प्रकार कोणते आहेत?
- क) निर्णय पद्धतीच्या मुख्य अटी कोणत्या आहेत?

प्र.3) खालील प्रश्नांची सुमारे 150 शब्दांमध्ये उत्तरे द्या. (कोणताही एक) [10]

- अ) सांकेतिक तर्कशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती काय आहे?
- ब) वैकल्पिक व सममूल्य विधानाचे मूलभूत सत्यता कोष्टक नियमांसह विशद करा.

प्र.4) टीप लिहा. (कोणतीही एक) [5]

- अ) तार्किक संयोजके
- ब) सर्वतः असत्य विधानाकार

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE3679

[Total No. of Pages : 1

[6537]-215

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MAR-241-MN : मराठी साहित्य : प्रवासवर्णन
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

- अ) प्रवासवर्णनाची संकल्पना व स्वरूप विशद करा.
ब) प्रवासवर्णन या साहित्यप्रकारातील भाषेचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

- अ) 'मनोमय युरोप अमेरिका' या प्रवासवर्णनातील 'मी पाहिलेला कॅनडा' या घटकाचे वर्णन करा.
ब) अमेरिकेतील नायगरा धबधब्याबद्दल कोणते विशेष लेखिकेने प्रवासवर्णनामध्ये नोंदविले आहेत ते लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप 100 शब्दांपर्यंत लिहा.

[5]

- अ) अमेरिकेतील सण-उत्सव
ब) विदेशी प्रवासाची तयारी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3911

[Total No. of Page : 1

[6537]-219

S.Y. B.A.

**MUS-241-MNT : MUSIC (संगीत)
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर थोडक्यात लिहा. [10]
अ) मिश्र राग – संकीर्ण राग
ब) जोड राग
क) अलंकारांचे महत्त्व
ड) संधिप्रकाश राग
- प्रश्न 2)** अ) मालकंस आणि शुद्धसारंग यापैकी कोणत्याही एका रागाची विस्तृत शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]
ब) विलंबित एकतालाची माहिती लिहून ताल लेखन करा. [5]
- प्रश्न 3)** कल्याण आणि भैरव यापैकी कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश/छोटा ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [7]
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [8]
अ) पं. रविशंकर यांचे सांगीतिक जीवन
ब) मी ऐकलेली मैफिल
क) संगीत आणि साहित्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3680

[Total No. of Pages : 1

[6537]-220

S.Y.B.A.

PERSIAN

**PER-201-MN : Study of Persian Literature (Prose)
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester-III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the salient features of any one of the following books: [10]

کلیله و دمنه، گلستان سعدی، بهارستان جامی

OR

Write a note on any one of the following writers:

سعدی شیرازی، نصرالله منشی، حسین واعظ کاشفی

Q2) Write the definition of any two of the following terms: [10]

داستان کوتاه، رمان، داستان بلند، نمایشنامه، سفرنامه

Q3) Write the summary of any two of the following stories: [10]

سعدی و بازرگان، زاهد و گاو، روباه و گرگ، سه رقعہ

Q4) Translate or explain any one of the following passages: [5]

(a) پنج چیز است که به هر کس که دادند، زمام زندگانی خوش در دستش نهادند. اول

صحت بدن، دوم ایمنی، سیم سعت رزق، چهارم رفیق شفیق، پنجم فراغت، و هر

کس را که ازین چیزها محروم کردند در زندگانی خوش بر روی وی بر آوردند.

(b) باید که بسیار نگوید و سخن دیگری به سخن خود قطع نکند، و هر که حکایتی یا روایتی

کند و او بر آن واقف باشد و قوف خود را بر آن اظهار نکند تا آنکس آن سخن را باتمام

رساند. و چیزی را که از غیر او پرسند جواب نگوید.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3681

[Total No. of Pages : 2

[6537]-221

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY : MINOR

**PHL-241-MNT : Introduction to Applied Ethics - I
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 1 or 2 sentences each. (any 5) **[10]**

- a) What is Meta - Ethics?
- b) State, meaning of the word Darsana.
- c) Define the term Environmental Ethics?
- d) What is mean by Gaia - Ethics?
- e) What is the concept of 'Rights'?
- f) Define the term 'Moral-Value'.
- g) What is the meaning of term 'Justice'?

Q2) Answer the following questions in about 100 words each. (any 2) **[10]**

- a) Explain the need of Environmental Ethics.
- b) Explain the term 'Social - Value'.
- c) Explain moral responsibility of man about environment?

Q3) Answer the following question in 150 words each. (any 1) **[10]**

- a) What is the ethical role of man about animals?
- b) Explain various issues of environment due to the irresponsibility of man.

Q4) Write short note. (any 1) **[5]**

- a) Normative Ethics.
- b) Need of Protection of Plants.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3681

[6537]-221

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY : MINOR

PHL-241-MNT : Introduction to Applied Ethics - I
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात द्या. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) अधिनीतिशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) दर्शन शब्दाचा अर्थ सांगा.
- क) पर्यावरणीय नीतिशास्त्र या शब्दाची व्याख्या करा.
- ड) 'गैया-नीति' म्हणजे काय?
- इ) 'हक्क' ही संकल्पना काय आहे?
- फ) 'नैतिक मूल्य' या शब्दाची व्याख्या करा.
- य) 'न्याय' या शब्दाचा अर्थ काय आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात द्या. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) पर्यावरणीय नीतिशास्त्राची गरज स्पष्ट करा.
- ब) 'सामाजिक मूल्य' या शब्दाचे स्पष्टीकरण द्या.
- क) पर्यावरणाबाबत माणसाची नैतिक जबाबदारी स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत द्या. (कोणताही एक)

[10]

- अ) प्राण्यांबद्दल माणसाची नैतिक भूमिका काय आहे?
- ब) मानवाच्या बेजबाबदारपूर्ण वर्तणुकीचा परिणाम म्हणून पर्यावरणाबाबत निर्माण झालेल्या समस्या विशद करा.

प्र.4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

- अ) आदर्शवादी नीतिशास्त्र
- ब) वनस्पती संरक्षणाची गरज

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3682

[Total No. of Pages : 2

[6537]-222

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 241 MN : Rural LSG in Maharashtra

(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answer any five (in 20 words). **[10]**

- a) Which scheme was implemented in 1952 for the development of India?
- b) When was the Vasantao Naik committee established?
- c) Who is the administrative officer of the Panchayat Samiti?
- d) When was the constitutional status given to local self government?
- e) When was the Balwantrao Mehta committee established?
- f) Write any two functions of the Panchayat Samiti?
- g) Which local body election conducted by state election commission?

Q2) Write short notes any two (in 100 words). **[8]**

- a) 73rd constitutional Amendment.
- b) Panchayat Samiti Chairman.
- c) Community development programme.

Q3) Write answer any one (in 150 words). **[7]**

- a) Briefly review the development of rural local self government in Maharashtra.
- b) Write the functions of Zilla Parishad president.

Q4) Write answer any one (in 200 words). **[10]**

- a) Discuss the recommendations of Balwantrao Mehta committee.
- b) Explain the structure and functions of Gram Panchayat.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3682

[6537]-222

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

POL 241 MN : Rural LSG in Maharashtra
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. [10]

- अ) 1952 साली भारताच्या सर्वांगीण विकासासाठी कोणती योजना राबविण्यात आली?
- ब) वसंतराव नाईक समितीची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?
- क) पंचायत समितीचा प्रशासकीय प्रमुख कोण असतो?
- ड) स्थानिक स्वराज्य संस्थांना घटनात्मक दर्जा केंव्हा मिळाला?
- इ) बलवंतराय मेहता समितीची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?
- फ) पंचायत समितीची कोणतीही दोन कार्ये लिहा?
- य) राज्य निवडणूक आयोग कोणत्या संस्थांच्या निवडणूका घेतो?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दात लिहा. [8]

- अ) 73 वी घटनादुरुस्ती
- ब) पंचायत समितीचा सभापती
- क) सामूहिक विकास योजना

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 150 शब्दात लिहा. [7]

- अ) महाराष्ट्रातील ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- ब) जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षांची कार्ये सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) बलवंतराय मेहता समितीच्या शिफारशींची चर्चा करा.
- ब) ग्रामपंचायतीची रचना आणि कामे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE3683

[6537]-223

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**PSY 241 MNT : Interpersonal Skill
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words (any two). **[10]**

- a) Explain the concept of 'Interpersonal Distance/Proximity'.
- b) Explain different 'Attachment styles'.
- c) Describe the concept of 'Message Context'.
- d) Explain the concept of 'Romantic Love'.

Q2) Answer the following question in 150 words (any one). **[7]**

- a) Explain the causes of Breakup.
- b) Describe the process of interpersonal communication.

Q3) Answer the following question in 300 words (any one). **[10]**

- a) Discuss how and why romantic love comes to an end. Discuss the measures for maintaining romantic relationship.
- b) Discuss the advantages and disadvantages of technology based communication.

Q4) Write the short notes (any two). **[8]**

- a) Facial expressions.
- b) Impression formation
- c) Noise (interference in communication)
- d) Assertive communication styles

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3683

[6537]-223

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

PSY 241 MNT : Interpersonal Skill
(NEP 2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) आंतरवैयक्तिक आंतराची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) आसक्ती शैलीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) संदेश संदर्भ संकल्पनेचे वर्णन करा.
- ड) प्रणय प्रेमाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [7]

- अ) प्रेमभंगाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) आंतरवैयक्तिक संप्रेषण प्रक्रियाचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) प्रणय प्रेमाचा शेवट कसा व का होतो हे स्पष्ट करा? प्रणय प्रेमाच्या संवर्धनासाठीच्या उपाययोजनांची चर्चा करा.
- ब) तंत्रज्ञान आधारित संप्रेषणाची फायदे व तोटे यांची चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [8]

- अ) चेहऱ्यावरील हावभाव
- ब) छाप निर्मिती
- क) गोंगाट
- ड) दृढ (ठाम) संवाद शैली

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3684

[Total No. of Pages : 2

[6537]-224

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB 241 MN : District Revenue Administration

(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any five). **[10]**

- a) Who appoints the District Collector.
- b) Name any two functions of a Tahsildar.
- c) Name any two functions of a Revenue and Treasury Department .
- d) What is the Administrative head of a district level called?
- e) Who is the representative of the government at village level.
- f) State the any two challenges the district administration.
- g) What is the function of the land records department?

Q2) Answer the following questions in 100 words each (any two). **[8]**

- a) Historical background of district administration.
- b) Revenue and treasury department.
- c) Functions of collector.

Q3) Answer the following questions in 150 words each (any one). **[7]**

- a) Explain the challenges of district administration.
- b) Explain the maintenance and digitization of land records.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any one). **[10]**

- a) Explain the elements of district administration.
- b) Explain the Talathi of power, function and role.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3684

[6537]-224

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB 241 MN : District Revenue Administration
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

- अ) जिल्हाधिकाऱ्याची नेमणुक कोणामार्फत होते.
- ब) तहसिलदाराची कोणतीही दोन कामे सांगा.
- क) महसूल आणि कोषागार विभागाची प्रमुख कार्ये सांगा.
- ड) जिल्याच्या प्रशासकीय प्रमुखास काय म्हणतात?
- इ) ग्रामस्तरावर शासनाचा प्रतिनिधि कोण असतो?
- फ) जिल्हा प्रशासनासमोरील कोणतेही दोन आव्हाने सांगा.
- य) भूमिअभिलेख विभागाचे कार्य काय आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [8]

- अ) जिल्हा प्रशासनाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
- ब) महसूल व कोषागार विभाग
- क) जिल्हाधिकाऱ्याचे अधिकार

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [7]

- अ) जिल्हा प्रशासनासमोरील आव्हाने सांगा.
- ब) भूमिअभिलेख विभागाचे देखभाल व संगणकीकरण याबाबत माहिती द्या.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचे प्रमुख घटक कोणते आहेत? सविस्तर वर्णन करा.
- ब) तलाठीचे अधिकार, कार्य आणि भूमिका स्पष्ट करा.

PE-5676

[6537]-225

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SAN-241-MN : संस्कृतवाग्मधुरा
(2024 Credit Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

सूचना :

1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions :

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे भाषांतर करा.

[3]

Translate any one of the following.

- i) अथ हैनं सुकेशा भारद्वाजः पप्रच्छ । भगवन्हिरण्यनाभः कौसल्यो राजपुत्रो मामुपेत्यैतं प्रश्नमपृच्छत । षोडशकलं भारद्वाज ! पुरुषं वेस्थ? तमहं कुमारमब्रुवं नाहममं वेद यद्यहमिमभवेदिषं कथं ते नावक्ष्यमिति ।
- ii) वामी प्रगल्भः स्मृतिमतिबलवानुदग्रः स्ववग्रहः कृतशिल्पोऽव्यसनो दण्डनाय्युपकारापकारयोदृष्ट प्रतीकारी हीमानापत्प्रकृत्योर्विनियोक्ता दीर्घदूरदर्शी देशकालपुरुषकारकार्यप्रधानः संधिविक्रमत्याग संयमपण-पराच्छद्र विभागी वृद्धोपदेशाचार इत्यात्मसंपत् ।

B) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे भाषांतर करा.

[3]

Translate any one of the following.

- i) न चैतार्द्वदमः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।
यानेव हत्वा न जिजी-विषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥
- ii) विदितं तेन शीलं ते सर्वस्य जगतस्तथा ।
यथा त्वं भिक्षितः सार्द्धभर्द्दास्यवे न याचसे ॥
त्वं हि तात ददास्थेव ब्राह्मणेभ्यः प्रयाचितम् ।
वित्तं यच्चन्यदप्याहुर्न प्रत्याख्यासि कस्यचित् ॥

C) खालील उतारा वाचून, कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [4]

Read the following paragraph and answer any four.

स्वाम्यमात्यजनपद दुर्गकोशदण्डमित्राणि प्रकृतयः ।

तत्र स्वामिसंपत् ।

महाकुलीनो दैवबुद्धिसत्त्वसंपन्नो वृद्धदर्शी धामिकः सत्यवाग्
अविसंवादकः कृतज्ञः स्थूललक्षो महोत्साहोऽदीर्घसूत्रः शक्यसामन्तो
दृढबुद्धिरक्षुप्रपरिषत्को विनयकाम इत्याभिगामिका गुणाः ।

प्रश्नाः – i) अत्र स्वामीइत्यस्य पदस्य अर्थः कः ?

ii) प्रकृतयः कति सन्ति ?

iii) अदीर्घसूत्र इत्यस्य पदस्य अर्थः कः ?

iv) आभिगामिकगुणेषु कान्यपि त्रीणि लिखत ।

v) दृढबुद्धिरक्षुप्रपरिषत्क इत्यस्य पदस्य सन्धिविग्रहं कुरुत ।

Q2) A) कोणत्याही एकाचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा. [3]

Write reference to context to any one of the following.

i) इहैवान्तः शरीरे सोम्य स पुरुषो यस्मिन्नेताः षोडशकलाः प्रभवन्तीति ।

ii) संपाद्यत्यसम्पन्नाः प्रकृतीरात्मवान् नृपः ।

B) कोणत्याही एकाचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा. [3]

i) वागेषा विनियुज्यतेऽस्य सुतरां नैवास्तु नस्तादृशी ।

ii) गतासूनगतांसूश्च नानुशोचानी पण्डिताः ।

C) उचितं युग्मं विचिनुत । [4]

अ

ब

i) समत्वगीतम्

a) श्रद्धा असृजत ।

ii) श्रमिद्भगवद्गीता

b) कौटिलीयार्थशास्त्रम् ।

iii) प्राणात्

c) भीष्मपर्व ।

iv) इन्द्रः

d) कुर्णस्य याचकः ।

v) मण्डलयोनिः

e) डॉ. वूर्तकोटिशङ्कराचार्यमहोदयः

Q3) सप्ताङ्गप्रकृति: यावर निबंघ लिहा.

[8]

Write an essay on सप्ताङ्गप्रकृति

किंवा/OR

टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

Write short notes (any two)

- i) षाडेशकलासम्पन्नः पुरुषः
- ii) राजः सम्पद्
- iii) जनपदसम्पत्

Q4) श्रीमद्भगवद्गीतेतील साङ्ख्ययोगातील विषय तुमच्या शब्दांत लिहा.

[7]

Write topics discussed in the साङ्ख्ययोग of the श्रीमद्भगवद्गीता.

किंवा/OR

टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

Write short notes (any two)

- i) स्थितप्रज्ञः
- ii) व्याघ्रीतनयसंवादातील मनुष्यस्वभावाचे वर्णन – Human nature described in व्याघ्रीतनयसंवाद ।
- iii) कर्णः ।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE3685

[Total No. of Pages : 2

[6537]-226

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SOC 241 MN : Social Issues in India
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words each. (Any One). **[10]**

- a) Define Social Issues. Explain the causes of social issues.
- b) Write the meaning of sexual harassment. Describe the types of sexual harassment.

Q2) Answer the following question in 200 words each (Any One). **[10]**

- a) Explain the issues related to depression among youth.
- b) Elaborate in detail about the impact of environmental degradation.

Q3) Write short note (any three). **[15]**

- a) Civil Society
- b) Challenges of Globalization
- c) Role of Public action
- d) Domestic violence
- e) Climate change

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE3685

[6537]-226

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SOC 241 MN : Social Issues in India
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) सामाजिक समस्यांची व्याख्या सांगून सामाजिक समस्येची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) लैंगिक छळाचा अर्थ लिहा आणि लैंगिक छळाचे प्रकार वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) तरूणामधील नैराश्याशी संबंधित समस्या स्पष्ट करा.
- ब) पर्यावरणीय व्हासाच्या परिणामाबद्दल तपशीलवार वर्णन करा.

प्र.3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) नागरी समाज
- ब) जागतिकीकरणाची आव्हाने
- क) सार्वजनिक कृतीची भूमिका
- ड) घरगुती हिंसाचार
- इ) हवामान बदल

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3686

[Total No. of Pages : 2

[6537]-227

S.Y. B.A.

SOW-241-MN : SOCIAL WORK - I
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one and two sentences. (any 4 out of 6)[8]

- a) What is meant by field of social work?
- b) Define youth welfare.
- c) State any two problems faced by tribal communities.
- d) State any two basic principles of social work.
- e) Write any two government schemes for child welfare.
- f) Mention any two rural development programme.

Q2) Answer the following questions in about 100 words. (any 2 out of 3) [12]

- a) Explain the importance of youth welfare.
- b) Discuss the role of social worker in rural development.
- c) Explain the objectives of social work.

Q3) Answer the following questions in about 200 words. (any 1 out of 2) [10]

- a) Describe the principles of social work.
- b) Describe the various problems faced by tribal communities in India.

Q4) Short note. (any 1 out of 2) [5]

- a) Family welfare
- b) Child welfare

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE3686

[6537]-227

S.Y. B.A.

SOW-241-MN : SOCIAL WORK - I
(2024 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात लिहा. (कोणतेही 4) [8]

- अ) समाज कार्य क्षेत्राचा अर्थ लिहा.
- ब) व्याख्या-युवक कल्याण.
- क) आदिवासी समुदायाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा?
- ड) समाज कार्याची कोणतेही दोन मुलभूत तत्वे लिहा?
- इ) बालकल्याणासाठीच्या कोणत्याही दोन शासकीय योजना लिहा?
- फ) कोणतेही दोन ग्रामीण विकास कार्यक्रम लिहा?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही 2) [12]

- अ) युवक कल्याणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामीण विकासात समाज कार्यकर्त्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) समाज कार्याची उद्दीष्टे लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही 1) [10]

- अ) समाज कार्याची तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील आदिवासी समुदायाच्या प्रमुख विविध समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) टीप लिहा. (कोणतेही 1) [5]

- अ) कुटुंब कल्याण
- ब) बाल कल्याण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5055

[Total No. of Pages : 1

[6537]-229

S.Y.B.A.

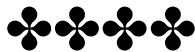
URDU

URD-241-MN : Study of Prose & Poetry
(2024 Credit Pattern) (NEP) (Semester-III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

- ہدایت: (a) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(b) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔
- [10] سوال نمبر ۱۔ سرسید کی ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔
یا
سرسید احمد خان کی نثر نگاری کی خوبیاں بیان کیجئے۔
- [10] سوال نمبر ۲۔ مضمون ”امید کی خوشی“ پر نقد و تبصرہ کیجئے۔
یا
مضمون ”رشتک و حسد“ کا فنی جائزہ پیش کیجئے۔
- [10] سوال نمبر ۳۔ اکبر الہ آبادی کی شاعری کی اہم خصوصیات بیان کیجئے۔
یا
اکبر الہ آبادی کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالئے۔
- [5] سوال نمبر ۴۔ کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجئے۔
(a) نئی تہذیب
(b) آم نامہ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5677

[Total No. of Pages : 2

[6537]-230

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB-201-OE : Local Self Governance

(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions must be solved.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (any 5) **[10]**

- a) Why is lord Ripon called the 'Father of local self Government?
- b) How many subjects are included in the 11th schedule for panchayats?
- c) What is the main function of the Gram Sabha?
- d) For which type of area is a Nayar Panchayat established?
- e) Write the full form of PESA Act, 1996.
- f) Explain the administrative role of the commissioner in an urban local government body.
- g) State the Panchayat Raj structure recommended by the Balwant Rai Mehta committee.

Q2) Write short notes on the following questions (Any 2) **[8]**

- a) Three tier structure of urban local bodies as per 74th Amendment.
- b) Powers and functions of Panchayat Samiti.
- c) Historical evolution of local self Government.

Q3) Write answers to the following questions in 150 words. (Any 1) **[7]**

- a) Explain the main features of the 73rd Amendment act.
- b) Explain the structure and major mandatory functions of a municipal corporation

Q4) Write answers to the following questions in 200 words. (Any 1) **[10]**

- a) Analyze the three-tier structure of Panchayat Raj institutions & explain the role of Zilla parishad.
- b) Explain the salient features of PESA Act 1996 and its significance for self Governance in tribal dominated areas.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE5677

[6537]-230

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

PUB-201-OE : Local Self Governance
(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]
- अ) लॉर्ड रिपन यांना स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे जनक का म्हणतात?
 - ब) पंचायतीसाठी राखीव असलेल्या 11 व्या अनुसूचीमध्ये किती विषयांचा समावेश आहे?
 - क) ग्रामसभेचे मुख्य कार्य काय आहे?
 - ड) नगरपंचायत ही संस्था कोणत्या प्रकारच्या क्षेत्रासाठी स्थापित केली जाते?
 - इ) PESA कायदा 1996 चे पूर्ण रूप लिहा.
 - फ) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील आयुक्तांची प्रशासकीय भूमिका सांगा.
 - य) बलवंत राय मेहता समितीने शिफारस केलेली पंचायत राज रचना सांगा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांवर थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही 2) [8]
- अ) 74 व्या घटनादुरुस्तीनुसार शहरी स्थानिक संस्थांची त्रिस्तरीय रचना.
 - ब) पंचायत समितीचे अधिकार आणि कार्ये.
 - क) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा ऐतिहासिक विकास.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [7]
- अ) 73 व्या घटनादुरुस्ती कायद्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
 - ब) महानगरपालिकेची रचना आणि तिची प्रमुख अनिवार्य कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]
- अ) पंचायत राजसंस्थेच्या त्रिस्तरीय रचनेचे विश्लेषण करा आणि जिल्हा परिषदेची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ब) PESA कायदा 1996 ची प्रमुख वैशिष्ट्ये आणि त्याचे आदिवासी बहुल क्षेत्रातील स्व-शासनासाठी असलेले महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5678

[Total No. of Pages : 2

[6537]-231

S.Y.B.Com./B.Sc./B.Com.(CA)/B.C.S./B.A.

POLITICAL SCIENCE (O.E.)

OE-202-POL : Human Rights

(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the Right indicate full marks.*

Q1) Write answer any five (in 20 words) **[10]**

- a) What are Human Rights?
- b) What is the Declaration of Human Rights?
- c) Who appoints the chairperson of the Human Rights commission of Maharashtra?
- d) What is the overall purpose of Human Rights?
- e) Write the Right to equality in the Indian constitution.
- f) When was the National Human Rights commission established?
- g) Write two Human Rights in India.

Q2) Write answer any two (in 100 words) short notes. **[8]**

- a) Nature of Human Rights.
- b) Scope of Human Rights.
- c) Obstacles to Human Rights.

Q3) Write answer any one (in 150 words) **[7]**

- a) Write the types of Human Rights.
- b) Explain the structure, Powers and functions of the State Human Right commission.

Q4) Write answer any one (in 200 words) **[10]**

- a) Explain the principles of the Declaration of Human Rights.
- b) Explain the structure, powers and Functions of the National Human Rights commission.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE5678

[6537]-231

S.Y.B.Com./B.Sc./B.Com.(CA)/B.C.S./B.A.

POLITICAL SCIENCE (O.E.)

OE-202-POL : Human Rights

(NEP 2024 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 35

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत)

[10]

- अ) मानवी हक्क म्हणजे काय?
- ब) मानवी हक्कांचा जाहिरनामा म्हणजे काय?
- क) महाराष्ट्रातील मानवी हक्क आयोगाच्या अध्यक्षाची नेमणूक कोण करतो?
- ड) मानवी हक्कांचा उद्देश काय असतो?
- इ) भारतीय संविधानातील समतेचा हक्क लिहा.
- फ) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- य) भारतातील दोन मानवी हक्क लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. (100 शब्दांत)

[8]

- अ) मानवी हक्कांचे स्वरूप
- ब) मानवी हक्कांची व्याप्ती
- क) मानवी हक्कांपुढील अडथळे

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (150 शब्दांत)

[7]

- अ) मानवी हक्कांचे प्रकार लिहा.
- ब) राज्य मानवी हक्क आयोगाची रचना अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (200 शब्दांत)

[10]

- अ) मानवी हक्कांच्या जाहिरनाम्यातील तत्त्वे स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची रचना अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

